

Priateľ knižnice 1-2/2018

Od roku 2009 vydáva:

Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne

Adresa: S. Nováka 1763/2

026 80 Dolný Kubín

Zostavovateľ a zodpovedný redaktor: Peter Huba

Z obsahu:

Stalo sa pred sto rokmi 5

Príbeh o tom, ako knihokvety rozkvitli s Osmijankom aj v Dolnom Kubíne 27

Prezentácia nových kníh v knižnici 31

Projekty podporené Fondom na podporu umenia 36

Kalendárium významných výročí osobností Oravy v roku 2019 39

Fotografie:

Peter Huba, Alena Javorková, Mgr. Marián Karcol, archív Oravskej knižnice Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne

Priateľ knižnice
1-2/2018

Pripomíname si

STALO SA PRED STO ROKMI

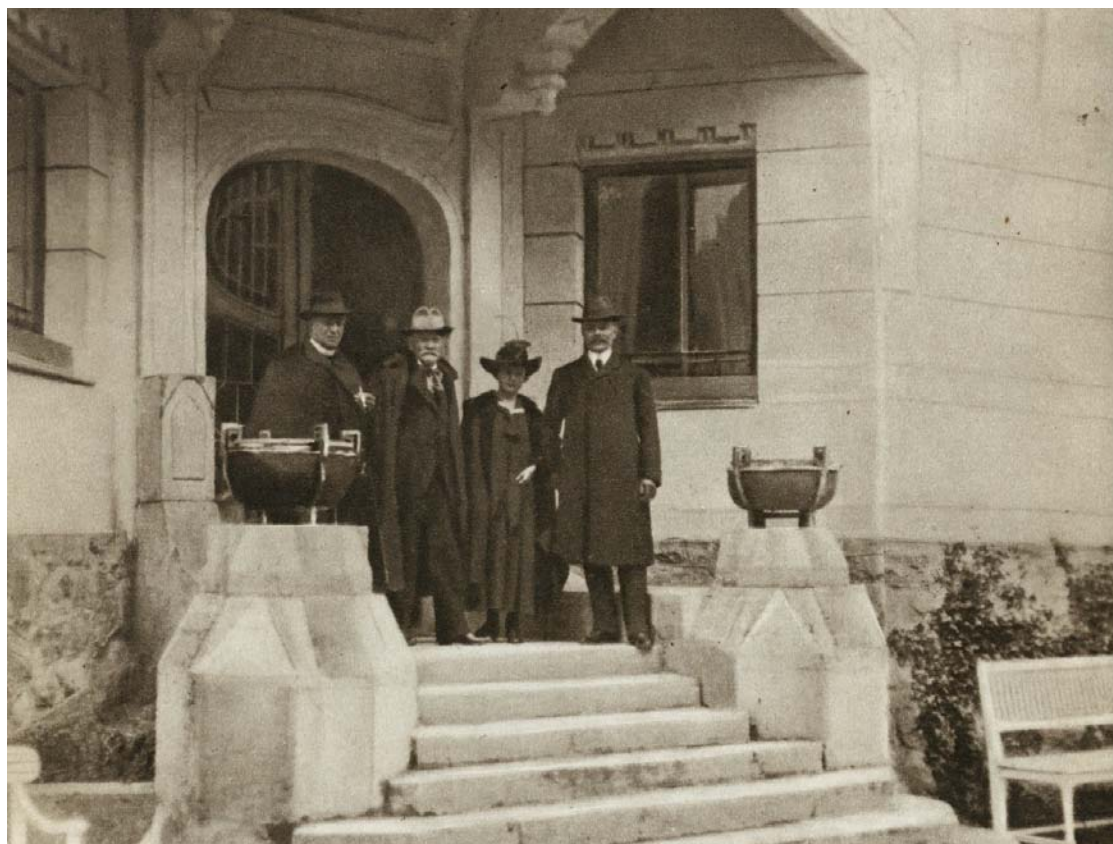
Sedemdesiate narodeniny P. O. Hviezdoslava

K 70. narodeninám P. O. Hviezdoslavovi blahoželali slovenskí predstavitelia na čele s ministrom Vavrom Šrobárom

P. O. Hviezdoslav prednáša svoju báseň pri príležitosti oživotvorenia Matice slovenskej 5. 8. 1919 v Turčianskom Svätom Martine

Dolnokubínčania na návšteve P. O. Hviezdoslava v Lubochni v roku 1919 (liečil sa tam)

Národné noviny. Ročník L, 4. február 1919, číslo 28, str. 1.

70-ročné narodeniny Hviezdoslava v Dolnom Kubíne Dolný Kubín, 2. februára

Veľkého pevcu nášho pri príležitosti jeho 70-ročných narodenín bolo pozdraviť i naše ministerstvo. Na čele s ministrom Šrobárom šli do Oravy pp. Dula, vládni referenti Bela, Ivanka, Štefánek, Šimkovic, Medvecký, tajomník Botto a mnoho iných osobným vlakom.

Na staniciach, kde vlak zastal, pozdravovali deputácie vládu veľkým jasotom, okolo kubínskej stanice čakal ju veľký zástup. Statné bandérium, oravskí zemani v mentiekach a mládenci v krojoch...

Zástup šiel rovno pred dom Hviezdoslavov spievajúc a volajúc na slávu veľkému pevcovi, ako i jasajúc nad príchodom vzácných hostí.

V dome Hviezdoslavovom pozdravil striebrovlasého pevcu minister Šrobár, oznamujúc mu súčasne, že vláda, ktorej básnik prepustil celú svoju literárnu tvorbu uzavrela odmeniť mu ju doživotným, ročným dvadsaťjedna tisíc korunovým honorárom. Pozdravil pevcu i predseda Dula a referent Šimkovic, za čím Hviezdoslav odpovedal dojemnými slovami. V nich žiarilo jeho veľké, za národ tak zaujaté a dnes s ním plesajúce srdce.

Keď z ulice zasa sa ozval mohutný spev a volanie na slávu, Hviezdoslav zjavil sa v obluku a s obnaženou hlavou počúval, ako ho zdola pozdravuje ľud slovami pána vyslanca Devečku. Po jeho reči Hviezdoslav sám junáckym vzletom prehovoril k národu.

Vláda prešla potom na stoličný dom, kde prijala oravské deputácie, po ich vybavení bola vo veľkej dvorane spoločná večera, na nej odznelo mnoho pamätných zdravíc.

Po večeri sa premiestnili na divadelnú slávnosť, ktorú horliví kubínski ochotníci pripravili. Vrcholným bodom programu bolo, keď sám Hviezdoslav vystúpil na pódium a prečítal svoju báseň Margita.

Národné noviny. Ročník L., 14. február 1919, číslo 37, str. 1.

Hviezdoslavov večierok v Dolnom Kubíne Dolný Kubín, 2. februára

Nášmu dlhopripravovanému večierku dodala lesku prítomnosť vlády, ktorá i tým chcela poctiť nášho básnika, že sa zúčastnila na večierku.

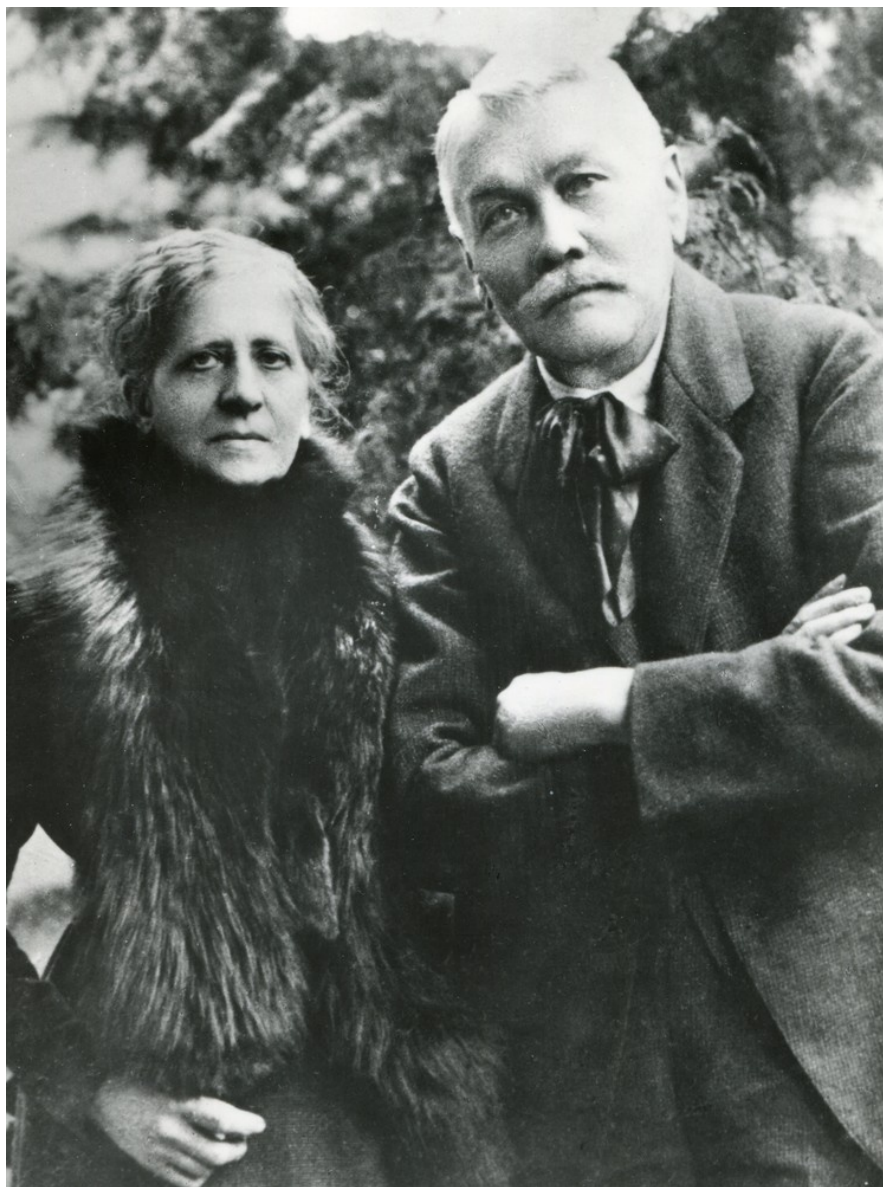
Večer o siedmej hodine za búrlivého volania na slávu nášmu jubilantovi a všetkým vzácnym hosťom i neskôr došlému ministrovi Dr. Soukupovi, zaujali naši hostia svoje čestné miesta v divadelnej dvorane, krásne vyzdobenej chvojínou.

Prvé číslo programu vyplnil kubínsky spevokol zaspievaním piesne Dobré mi, dobre mi... Druhým číslom programu bol prológ od dr. Kovalíka. Medzi tým, kým sa na javisku robili prípravy na ďalšie body programu, pozdravil nášho jubilanta referent Karol Medvecký. Po jeho reči nasledovala druhá scéna jednoaktovky Tisíc rokov, od Štefana Krčméryho. Pevca predstavil Ján Hroboň svojim výborným rečníckym talentom. Scéna bola pekne pripravená a nacvičená.

Menovite impozantným dojmom pôsobil príchod vojska na javisko, ktoré nieslo spiacu Sláviu.

Zobúdzanie Slávie z ťažkého sna a roztrhnutie pút bolo veľkolepo urobené sl. Vierou Kňazovičovou. Za to všetko povďační sme Milanovi Mitrovskému, ktorý sa postaral o peknú scenériu.

Za búrlivého volania na slávu, vystúpil na javisko náš jubilant, ktorý predniesol nám svoj najnovší básnický plod Margita. Obecenstvo ho hlučne oslavovalo. Potom námorník Laksík predniesol melodrámu Šumařovo dítě v sprievode klavíra.

P. O. Hviezdoslav so svojou manželkou

Naši milí hostia sa ospravedlnili, že nemôžu ďalej ostať v našej spoločnosti a po rozlúčení za ministra a jeho spoločníkov s našim obecenstvom, pokračovalo sa v programe.

Nasledovala báseň Poludienok od Hviezdoslava, prednesená Ruženou Novákovou.

Ďalším bodom programu bola jednoaktovka Matka od Tajovského. V hre vystúpili vybrané sily našich hercov. Posledným bodom programu bola zábava.

Gymnázium P. O. Hviezdoslava

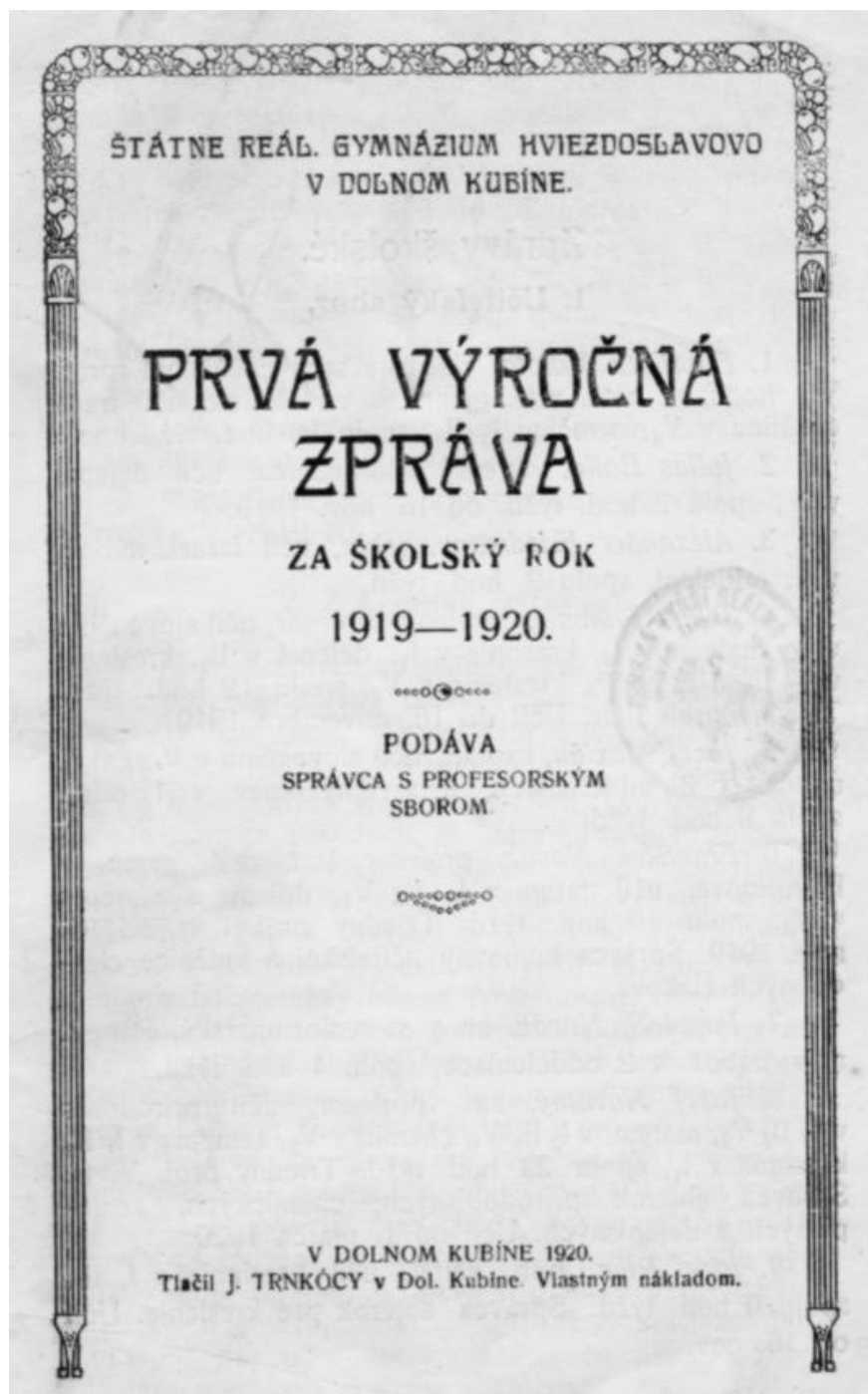
Vznikom prvej ČSR sa vytvorili priaznivé podmienky aj pre zriadenie gymnázia v Dolnom Kubíne. V kronike mesta vtedajší kronikár Ján Bezek napísal: „Prevrat roku 1918 našiel v Dolnom Kubíne tri ľudové školy, dve meštianske školy a trojročnú obchodnú školu, na ktorej sa maturovalo. Nebolo však gymnázia, po ktorom Dolný Kubín neprestal túžiť, a preto Oravská národná rada hneď na prvých schôdkach sa rozhodla žiadať pre Dolný Kubín gymnázium. A šťastie žičilo Dolnému Kubínu, v čom mal zásluhu najmä profesor Jaroslav Vlček, ktorého k Dolnému Kubínu viazali milé spomienky na mladosť. Pavol Samuel Novák zostavil žiadosť pre vysokú vládu o povolenie gymnázia, ktoré sa malo menovať Hviezdoslavovo.“

Budova meštianskej školy v Dolnom Kubíne. Neskôr tam bol aj učiteľský ústav. Po ňom Gymnázium P. O. Hviezdoslava. Autorom projektu bol Blažej Félix Bulla

Slávnostné otvorenie gymnázia sa uskutočnilo v nedeľu 21. septembra 1919. Pri tejto príležitosti vystúpil mestský spevokol pod vedením Júliusa Ballu. Hviezdoslav pozdravil túto slávnostnú udalosť básňou Nie povolaný. Vyučovanie sa začalo 22. septembra 1919. V troch triedach bolo 69 žiakov. Gymnázium od počiatku zápasilo s množstvom problémov. Najzávažnejším bolo jeho umiestnenie v ľavom krídle budovy štátnych škôl, kde boli štyri štátne školy (gymnázium, ľudová meštianka a obchodná).

Gymnázium získalo tri učebne a keď bola v roku 1920 otvorená štvrtá trieda, vyučovalo sa v zborovni a ambulantne.

Závažným problémom bol aj nedostatok učebníc, a keďže na gymnáziu vyučovali českí učitelia, nevyučoval sa slovenský ale československý jazyk. V meste bol nedostatok bytov, čo spôsobovalo odchod viacerých profesorov. Niektoré miesta boli trvalejšie neobsadené.

Gymnázium sa snažilo všemožne pomáhať chudobným žiakom. Pre tento účel vznikali základiny (Júliusa Ballu, Jaroslava Vlčka, Janka Matúšku, P. O. Hviezdoslava).

Pre gymnázium bol dôležitý aj rok 1926. O jeho existencii rozhodovala komisia, v ktorej boli zástupcovia ministerstva, župy mesta a školy. Gymnázium malo byť nahradené učiteľským ústavom z Levíc. V tomto čase sa však situácia vyvinula nepriaznivejšie pre obchodnú školu (posledné maturity sa tam konali v júni 1928).

Gymnázium získalo priestory po obchodnej škole. Využívalo celé poschodie. Koncom 20-tych rokov sa vyvíjali značné snahy o rozšírenie gymnázia na úplné osemročné. Iniciatívy sa chopilo mestské zastupiteľstvo. 28. mája 1931 bola vyslaná deputácia k prezidentovi. Dolnému Kubínu

sa podarilo obnoviť úplné gymnázium. Nepodarilo sa však vybudovať pre gymnázium novú budovu. Jej výstavba sa oddialila až do roku 1947. Triedy boli preplnené. V školskom roku 1938/1939 mala štvrtá trieda 52 žiakov a v nasledujúcom roku až 54 žiakov.

Dramatický bol rok 1939/1940, keď boli prepustení všetci profesori českej národnosti.

Obdobie po roku 1945 prinieslo aj pre gymnázium viaceré zmeny. Školský rok 1945/1946 sa začal podľa nových učebných osnov, pribudli predmety ako občianska náuka, náuka o hospodárstve, náuka o domácnosti, umelecká výchova, ruský jazyk a deskriptívna geometria. Vyučovanie telesnej výchovy

sa rozšírilo o lyžiarske, plavecká výcviky a cvičenie brannej zdatnosti. Problémom bol opäť nedostatok vhodných učebníc, profesori diktovali učivo, ktoré si žiaci písali. Záujem o štúdium na gymnáziu bol veľký, preplnené triedy nestačili. V roku 1947 sa začala výstavba budovy školy na Kohútovom sade, ktorá bola daná do užívania 18. júla 1950.

Školský zákon v roku 1953 zrušil gymnázium a zaviedol nový typ jedenásťročnej strednej školy. Prvých osem ročníkov tvorilo povinnú školskú dochádzku, ďalšie tri výberovú strednú školu. Podľa školského zákona postihla školu ďalšia reorganizácia, vznikla základná deväťročná škola a stredná všeobecnovzdelávacia škola. V roku 1967/1968 sa musela škola odsťahovať z vybudovaných priestorov na Kohútovom sade do pôvodnej budovy na námestí, kde bolo treba robiť generálnu rekonštrukciu.

Päťdesiate výročie bolo veľkým sviatkom. Okrem mnohých iných hostí sa ho zúčastnil vtedajší predseda vlády SSR Prof. JUDr. Peter Colotka, CSc, absolvent jubilujúceho gymnázia a minister školstva Matej Lúčan. Od 1. septembra 1969 škola prešla na nový vyučovací systém a od roku 1970 sa zaviedlo opäť štvorročné gymnázium.

Od školského roku 1978/1979 bolo gymnázium zamerané len na prírodovednú vetvu. Začali sa vyučovať odborné predmety – základy stavebníctva, elektrotechniky a od školského roku 1986/1987 pribudlo hutníctvo. Novým predmetom bola aj informatika a výpočtová technika. Roku 1985 mu bolo udelené (Vládou ČSSR a Ústrednou radou odborov) Čestné uznanie za dobré pracovné výsledky. V školskom roku 1989/1990, presnejšie 3. novembra, oslávilo gymnázium svoje 70. výročie otvorenia Československého štátneho reálneho gymnázia Hviezdoslavovho.

V roku 1994 bol schválený projekt osemročného gymnázia a bola otvorená prvá trieda. V školskom roku 1994/1995 mala škola v sedemnástich triedach spolu 520 žiakov.

24. septembra 1999 sa uskutočnila oslava 80. výročia školy, ktorú dovtedy opustilo 4 570 maturantov, z ktorých sa mnohí stali poprednými osobnosťami života na Slovensku.

21. júna 2007 sa uskutočnilo slávnostné otvorenie športovej haly medzištátnym basketbalovým zápasom Slovenská republika – Česká republika. Zavŕšila sa tak jedna etapa prístavby školy, ktorá začala v roku 2003. V ďalších sa pokračovalo v nasledujúcich rokoch.

Námestie Dolného Kubína začiatkom 20. Storočia. O paličku opretý P. O. Hviezdoslav

Matica slovenská 5. 8. 1919 Vzkriesená vítam vzkriesený národ!

Výzdobená budova Matice slovenskej v Turčianskom Svätom Martine 5. 8. 1919

Slávnostné zhromaždenie pri príležitosti oživotvorenia Matice slovenskej 5. 8. 1919 v Turčianskom Svätom Martine

K znovuoživeniu Matice slovenskej dňa 5. ho júna 1919.

Otvorte portál chrámu do kónia,
Matice našej! Nášerý národ,
v rústoch nášich, včerajší, náš vrbie
dne na vlné sa vlní slavnostne —
A vy — ich! či si naše padacie,
spomínať voláče nepochybne nikdy —
vy, augustové kňazi blížiaci!
naš jasný Stefan, horký
naš Karol, volajúci, proroci
i apóštoli... kde ste včel, i iste
hľadíte stadiel na nás, našim
našim rústom, vy oči, a čiže tým,
o, prebujajte nášmu volaniu,
spomocníci na to — od Boha,
tí prebujarici, ako tu, i tam!

Rukopis básne K znovuoživeniu Matice slovenskej, ktorú básnik predniesol v Turčianskom Svätom Martine

100. výročie úmrtia

Blažej Félix Bulla

9. 5. 1852 Ústie nad Oravou

1. 11. 1919 Martin

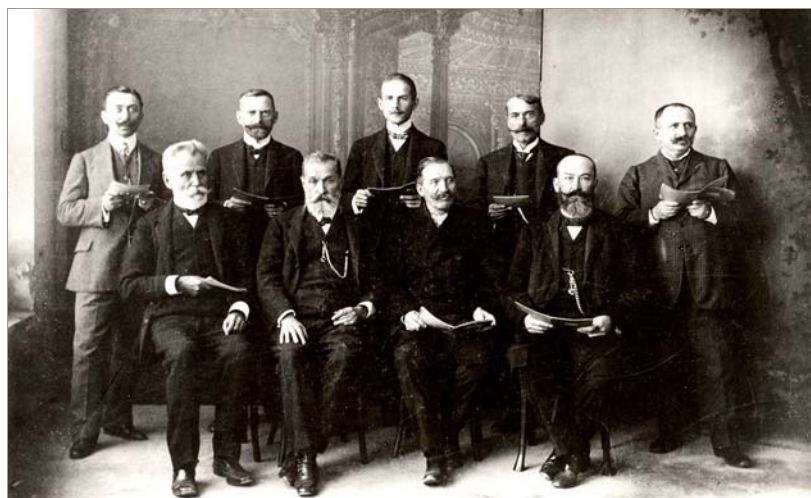
Architekt, folklorista, dramatik, hudobný skladateľ

V matrike má zapísané meno Félix. Až počas štúdií v Prahe sa objavuje meno Blahoslav. Vysokoškolské štúdiá absolvoval v Prahe. Vyštudoval architektúru. Po skončení štúdií zostal do roku 1878 v Prahe. V tom istom roku odišiel do Dolného Kubína, kde si otvoril stavitel'sko-projekčnú kanceláriu.

Projektoval domy, kostoly, školy, nemocnice i iné stavby. V tých časoch možno nájsť aj počiatky snáh o vytvorenie slovenského slohu. V Dolnom Kubíne sa zapojil do kultúrneho diania.

V roku 1883 sa presťahoval do Martina, kde si otvoril stavitel'skú kanceláriu. Najväčším a najznámejším projektom Blažeja Bullu bol projekt na stavbu Národného domu v Martine. Práce boli dokončené koncom roka 1889.

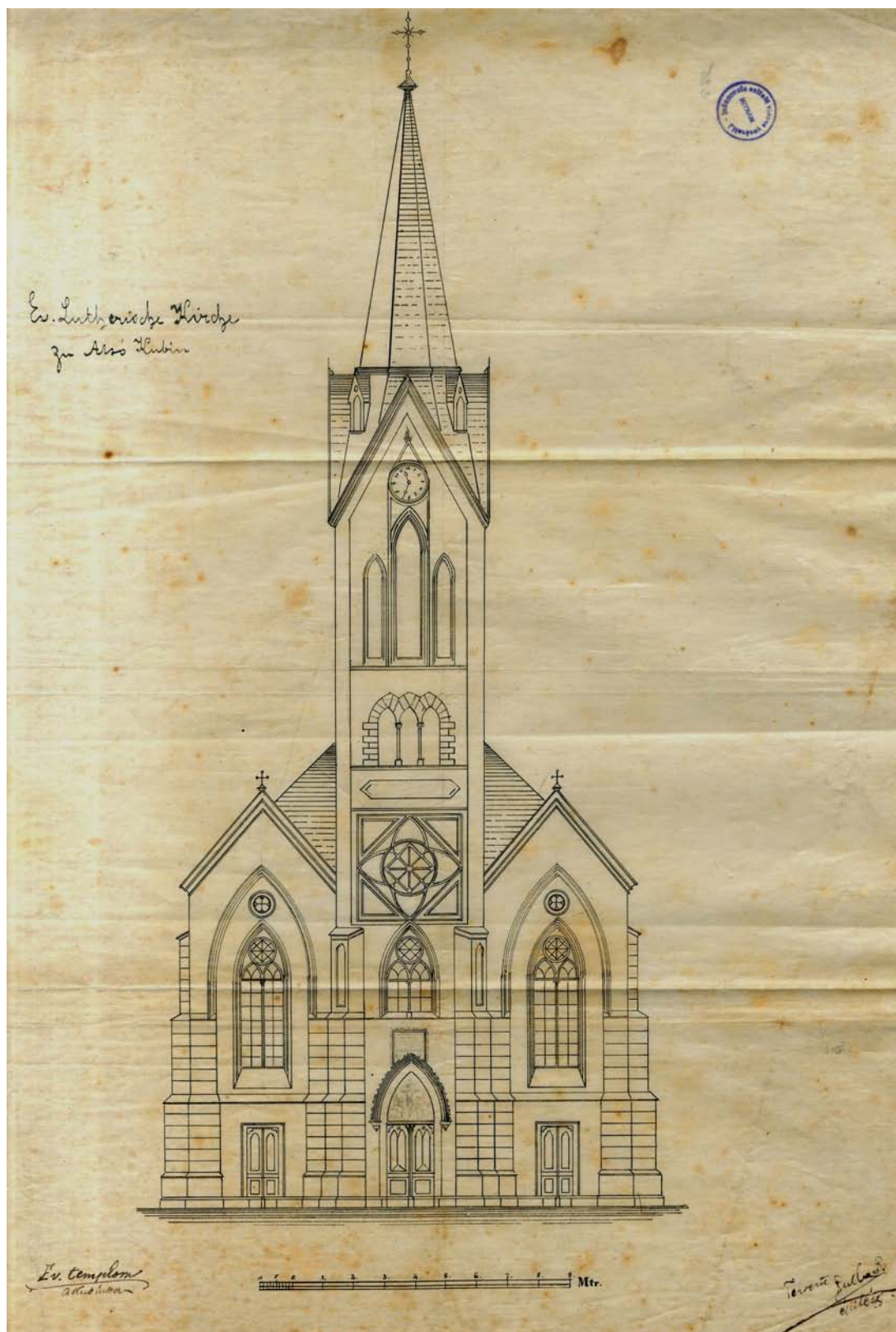
V martinskom prostredí sa zapájal do práce Slovenského spevokolu. V rokoch 1886-1894 bol jeho dirigentom. Venoval sa ochotníckemu divadlu a hudbe. Skomponoval okolo 300 zborových skladieb a harmonizácií ľudových piesní, ktoré vyšli v Slovenských štvorspevoch (1895) i v Sbíerke slovenských štvorspevov (1901). Písal a upravoval divadelné hry, uvádzané Slov. spevokolom (Princ Popelvár, Zakliata hora, Zlatovláska a i.

Členovia okteta Slovenského spevokolu v Martine v rokoch 1905-1910. Na fotografii horný rad zľava: J. Straka, Peter Kompiš ml., Konštantín Hurban, Pavol Socháň. Sediaci zľava: Václav Vraný, Svetozár Hurban-Vajanský, Blažej Bulla, I. Daxner

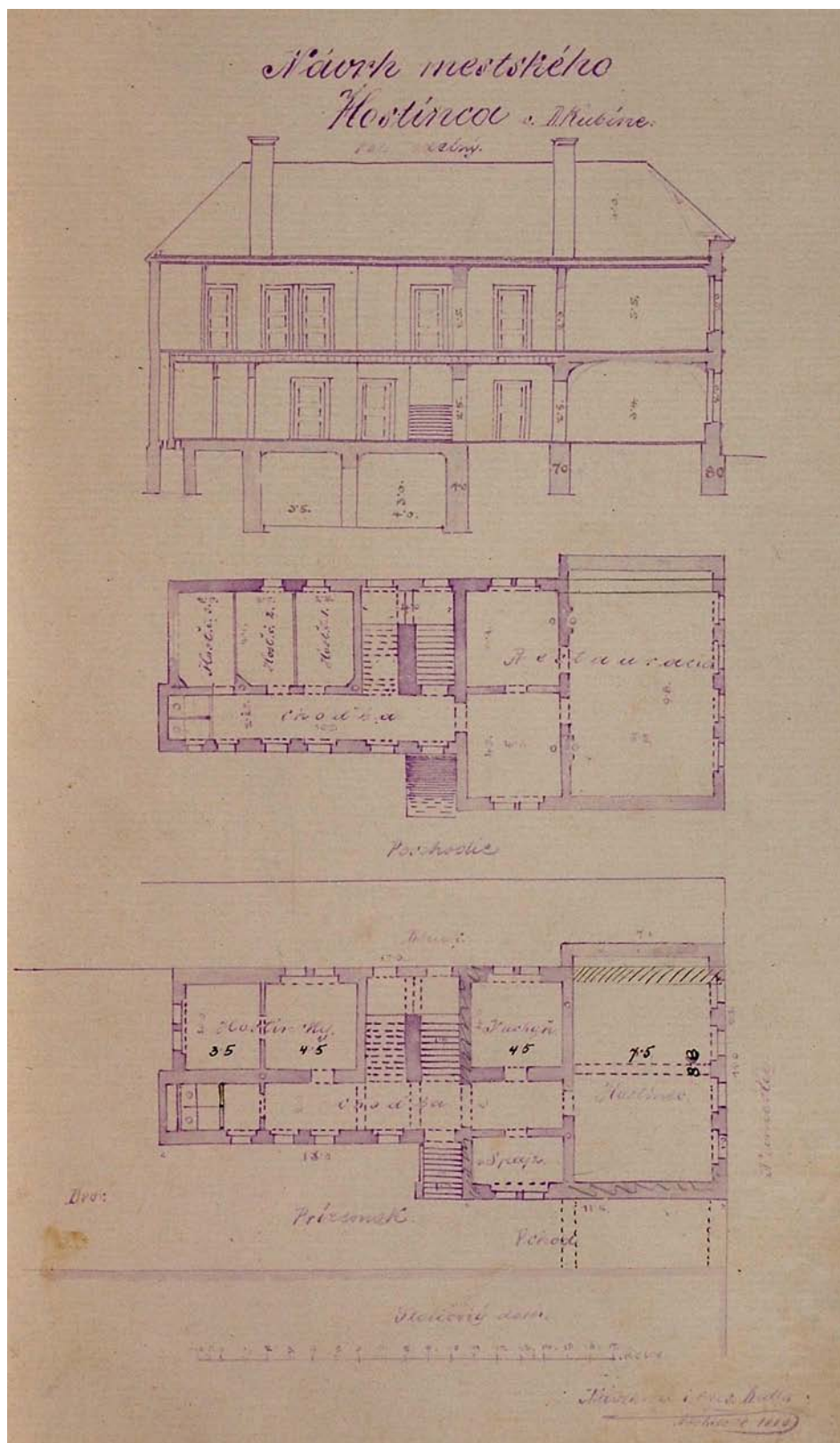
Blažej Bulla: Merkúr unáša ženu, kresba, prípravná štúdia

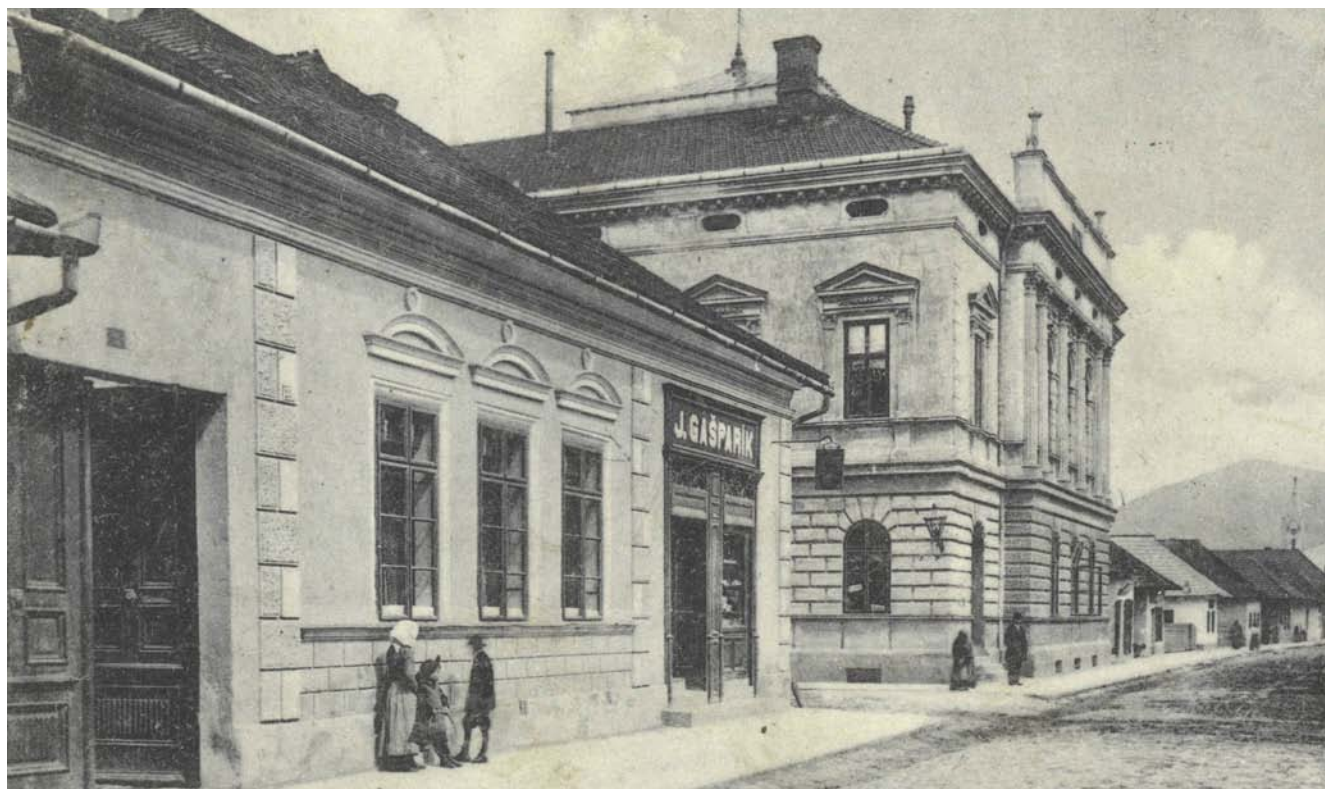
Evanjelický kostol v Dolnom Kubíne Blažej Bulla projektovao v roku 1882

Stavebné práce na renovácii katolíckeho kostola v Dolnom Kubíne boli vykonávané v rokoch 1885 - 1886 prostredníctvom Oravského panstva

Blažej Bulla: Návrh mestského hostinca v Dolnom Kubíne kresba

Národný dom s domom J. G. Leštinského (rodáka z Leštín na Orave) v Martine. Národný dom projektoval a staval architekt Blažej Félix Bulla

Po veľkom požiari, ktorý v roku 1893 zachvátil Dolný Kubín, bol prestavaný aj župný dom

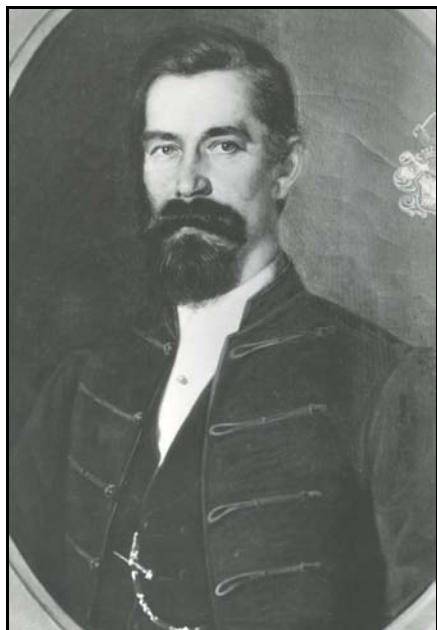
Počas pobytu v Dolnom Kubíne Blažej Félix Bulla vypracoval aj projekt stavby mestského domu. Dnes je sídlom Mestského úradu

Blažej Bulla projektoval aj dom pre P. O. Hviezdoslava

Miesto posledného odpočinku Blažeja Bullu na Národnom cintoríne v Martine

Adolf Medzihradský

2. 4. 1835 Leštiny

13. 12. 1919 Medzihradné

pedagóg, národnokultúrny pracovník

Otcom Adolfa Gustáva Medzihradského bol učiteľ Ľudovít Medzihradský. Po ňom Adolf zdedil hudobné a maliarske vlohy. Navštevoval Evanjelickú ľudovú školu v Leštínach. V štúdiách pokračoval na gymnáziu v Banskej Bystrici a v Kežmarku. Po otcovej smrti začal učiť v Evanjelickej ľudovej škole v Leštínach. Neskôr učil vo Vyšnom Kubíne, napokon v Dolnom Kubíne. V roku 1859 sa oženil so Zuzanou Meškovou Matejovú z Vyšného Kubína. Narodilo sa im 12 detí, z nich tri zomreli v mladom veku. Štyria zo šiestich synov získali vysokoškolské vzdelanie.

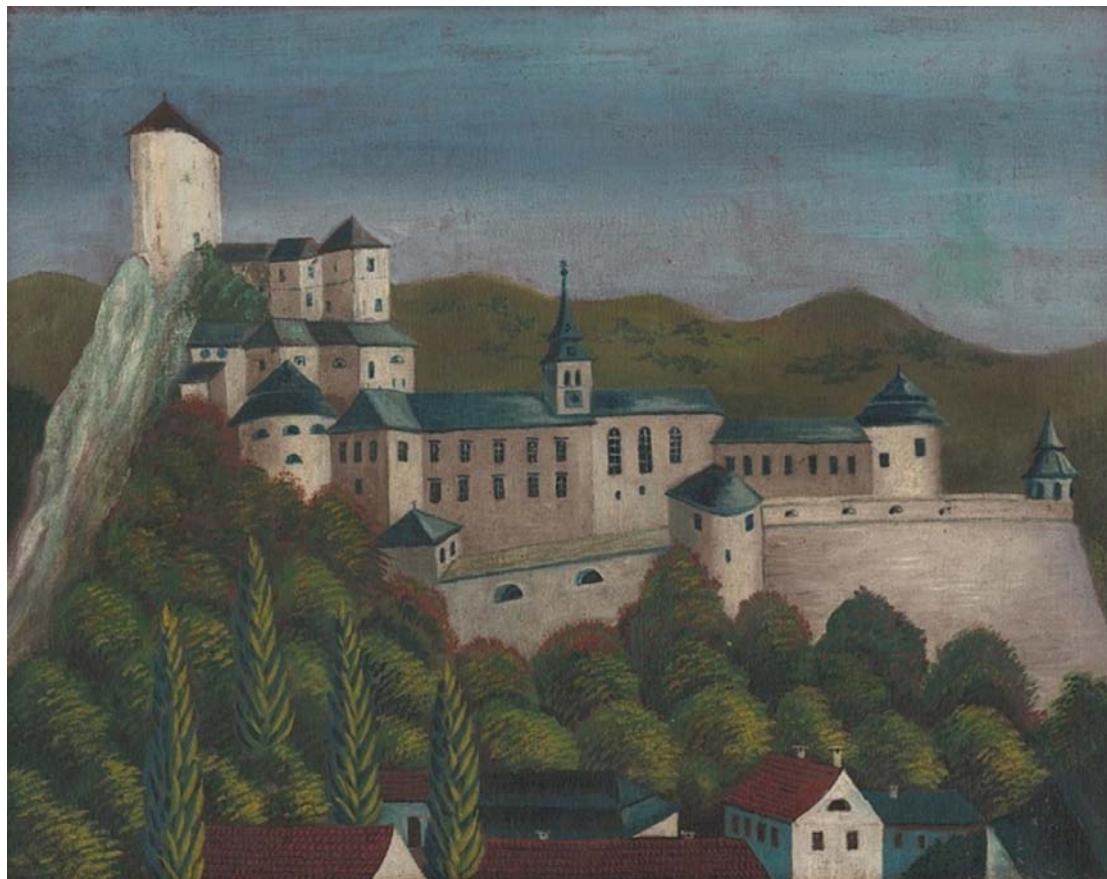
Adolf Medzihradský bol horlivým obrancom slovenčiny. Bol nielen popredným pedagógom, ale aj zostavovateľom učebníc. Ovplynul tvorbu P. O. Hviezdoslava, zaslúžil sa o jeho národné prebudenie. Patril medzi zakladajúcich členov Matice slovenskej.

Venoval sa maliarstvu. Študoval genealógiu oravských a liptovských zemianskych rodín.

Patril medzi učiteľov, ktorí boli pre svoje presvedčenie prepustení zo školských služieb.

Adolf Medzihradský: Námestie v Dolnom Kubíne

Adolf Medzihradský: Oravský hrad

Adolf Medzihradský: Erb Lehotských

Adolf Medzihradský: Erb Meškovcov

Adolf Medzihradský: Erb Zmeškalovcov

Spracoval: Peter Huba

Príbeh o tom, ako knihokvety rozkvitali s Osmijankom aj v Dolnom Kubíne

V štrnástom ročníku celoslovenskej čitateľskej súťaže Čítame s Osmijankom medzi dolnokubínskymi deťmi z dvanástich tried ZŠ mesta Dolný Kubín Osmijanko opäť putoval literárnou záhradou. Spolu s „hlavnými záhradníkmi“, pani učiteľkami a tetou Alou zvedavo prechádzali záhradou plnou vtáčieho spevu, štebotania zasadených knihokvetov a stromov poznania nových literárnych hrdinov.

Do spevu im rezko vyspevoval o škovránkovi a strake známy pesničkár Peter Janků. Originálne zhudobnil texty básničiek **Pavla Országha Hviezdoslava** a **Miroslava Válka**. Zahráli sa na ilustrátorov straky a škovránka. Svoje „poetické črevo“ precvičovali pri vymýšľaní básničiek o obľúbených vtáčikoch.

Ilustrovanie prečítaných básní o strake a škovránkovi

Čo by nastalo, keby sa pomiešali štyri ročné obdobia, kto je žaba Futura, víla Vina - objavovali deti v knihe **Jána Uličianskeho Štyria škriatkovia a víla**. Malí čitatelia v príbehoch opisovali svoje pocity, čo by sa s nimi stalo, ako by sa cítili, keby boli vílou Vivou, koho by požiadali o pomoc, aby získali zázračnú skrinku štyroch ročných období späť do správnych rúk. O tom, že každé ročné obdobie má svoju krásu, výnimočnú melódiu a svoj význam pre prírodu sa deti snažili presvedčiť Osmijanka vo vymyslenom zaklínadle na obnovu prirodzeného kolobehu v prírode.

*Tvorivé koláže na motívy knihy **Sovia a tekvička***

Keď v prírode nastal poriadok a v jej záhradách dozreli aj žlté tekvice, Osmijanko sa náramne potešil. Príbeh knižky **Sofia a tekvička** od **Pat Zietlow Miller** putoval do rozhovorov nejednej mamičky a malého Osmijanka. Spolu si predstavovali okamihy, keby im zmizli všetky ich hračky, ako by si vyrobili ich náhradu, trebárs z ovocia a zeleninky zo záhrad. Spoločnými silami kreslili, vyrezávali uhorkových jašterov, kalerábového Pinocchia, jablčkovú húseničku, zelerového ježka... V príbehoch opisovali svoje nerozlučné priateľstvo s obľúbenou hračkou. Častokrát to bola aj knižka ich začiatkov čítania na dobrú nôcku...ošúchaná, s odretými uškami..

S príbehmi **Miminovcov slávnej fínskej spisovateľky Tove Janssonovej** zažili dobrodružné putovanie podobne ako deti počas vojnových čias. Osmijankovia sa ocitli v rodine nezvyčajných bytostí, ktoré žijú vo vzácnej harmónii s prírodou a obyvateľmi údolia. Spoznali ich neobvyčajné mená, spolu s nimi zažili napr. povodeň, prebúdzanie zo zimného spánku. Čítali si príbehy o tom, ako nezvyčajné bytosti ľúbia svoju mamičku a otecka...

Stali sa anketármi, kde vyšetrovali svoje rodiny, starých rodičov, mamu, ocina, ako to bolo v ich detstve, o čom snívali, ako vyrastali a po čom túžili, aké dobrodružstvo zažili. Osmijankovi malí anketári prezradili aj svoje pocity, čo zažívali pri pátraní vo svojej rodine.

Každá záhrada má taký kút, budú, spadnutý strom, kde môže bývať kdekoľvek a kadečo. Môže tam byť aj poriadne strašidelne. O tom, že takéto miesto sa môže stať aj príjemným úkrytom pre niekoho, sa deti presvedčili pri čítaní príbehu tety spisovateľky **Andrey Gregušovej o dievčatku Maríne a jej troch poval'ačoch**: netopierovi Piérovovi, komárovi Konrádovi a pavúkovi Floriánovi. Pri riešení významu slova poval'ač zažili chvíle bádania v slovníkoch, chvíle smiechu a zábavy. Svoje obavy, strach z niečoho, o túžbach schovať sa do tajného úkrytu, zverili do listov pre Osmijanka.

Veľký pekársky učen **Ferko Halabajka tety Kristy Bendovej po svete v nočnej rozprávke** Osmijankových rozprávok chodil, piekol a voňal múkou až v Dolnom Kubíne. Jeho život naopak deti

mapovali a pátrali po ďalších povolaniach naruby, keď sa v noci pracuje a vo dne spí. Keď sa vyrastie, chce sa byť... aj hasičom, lekárom, poslancom, vynálezcom, krajčírkou,..., jednoducho sa sníva. Dolnokubínske sny sa popísali a doručili, hádam sa splnia aj s pomocou Osmijanka.

Tvorenie netopiera Piera z knihy Marína a poval'ači

Našu **knihomol'skú krajinu a mesto** deti vymysleli, nakreslili, fantáziu poriadne spotili, osmimetrom merali a merali knihy v polici, pivnici, v kuchyni i na chodbe. Z nameraného sa určite aj Osmijankovi s Osmidunčom pri kontrolovaní hlava zatočila a svojim očiam neveril, ako sa na Orave knihometrovalo. Žiadna nevzdelaná Somarica dolu Oravou teda určite nepláva. Pán spisovateľ Peter Karpinský aj nám v Dolnom Kubíne prezradil, že, aj z toho najmenšieho semienka môže v každej záhrade vyrásť poriadny strom. A tak je to aj s príbehmi, rozprávkami, bajkami, básničkami spisovateľov. Aj príbeh **uja Peť'a vyrástol do veľkej knižky pod názvom Adela, ani sa neopováž**. V tejto veľkej čitateľskej srdcovke sa deti skamarátili s Adelou, veľkou futbalistkou, jej dvoma bračekom, Miškom a Mirom, ktorí majú problémy, majú dysčosi. Spoznali Adelin smútok za maminou, ujom Števom, mnohí z nich sa našli i v jej vylomeninách. Krásny príbeh aj o Dome pre opustené deti ich zaujal. Na dobrú Osmijankovu radu dali, kreslili, písali o svojich predstavách, ako sa žije, býva a ako by mal vyzerat' aj ich vyfantazirovaný Žltý dom. Deti sú veľkí pomocníci vždy a všade, to sa prejavilo aj v tejto úlohe, kedy vymýšľali originálnu pomôcku pre svojich kamarátov s dyskalkúliou, dysortografiou, dyslexiou....

Pozdrav – červíková záložka pre Osmijanka

Hodiny rozprávania o spoločných trápeniach a radoostiach v triedach ako sa navzájom aj cez čítanie poznajú, tolerujú, pomáhajú si, jedného aprílového dňa skončili.

Dobré rady nad zlato od Osmijanka a hlavných záhradkárov našli svoje miesto v ich kresbičkách, príbehoch, pomôckach. Zasadené knihokvety zo začiatku putovania rozkvitli, rozvoňali spoločné stretnutia a priniesli do ich srdiečok znovu a zas dobré pocity z prečítaných a objavených kníh v súťaži aj v tomto ročníku. Rýchlosťou blesku sa všetko pobalilo a zaslalo do Bratislavy. Túžobne sa oči upierali nedočkavo k oblohe, sníval sa sen o aj veľkej odmene od Osmijanka.

Sny sa plnia, dobré rady nad zlato v Osmijankovej literárnej záhrade pomohli a do Dolného Kubína sa dovalila odmena – v prvej osmičke získala odmenu I. C ZŠ Janka Matúšku a II. C zo ZŠ Martina Kukučina a v druhej osmičke podskakovali a výskali deti z III. A ZŠ Janka Matúšku.

Na Orave sme veľmi šikovní, všetci, malí veľkí čitatelia, knihy milujeme a na Osmijanka sa tešíme aj v nasledujúcom ročníku. Veľkú vďaka Osmijanko a teta Ala posiela všetkým pedagógom – záhradníčkam, ktoré s ňou roznášali knihokvety medzi svojich žiakov.

Alena Javorková
detské oddelenie Oravskej knižnice
realizátor aktivít celoslovenskej
čitateľskej súťaže
Čítame s Osmijankom
v Oravskej knižnici

PREZENTÁCIA NOVÝCH KNÍH V KNIŽNICI

V roku 1918 sa v Oravskej knižnici Antona Habovštiaka uskutočnili prezentácie štyroch kníh. Boli zároveň spojené s besedami s ich autormi a autogramiádou.

10. 9. 2018 – Milota Zelinová Gaceková: Mikuláš Gacek. Päť osudových návratov

1. 10. 2018 – Peter Huba: Keď národ umieral – Mudroňovci a Halašovci

12. 11. 2018 – Darina Hamarová: Posledná kniha

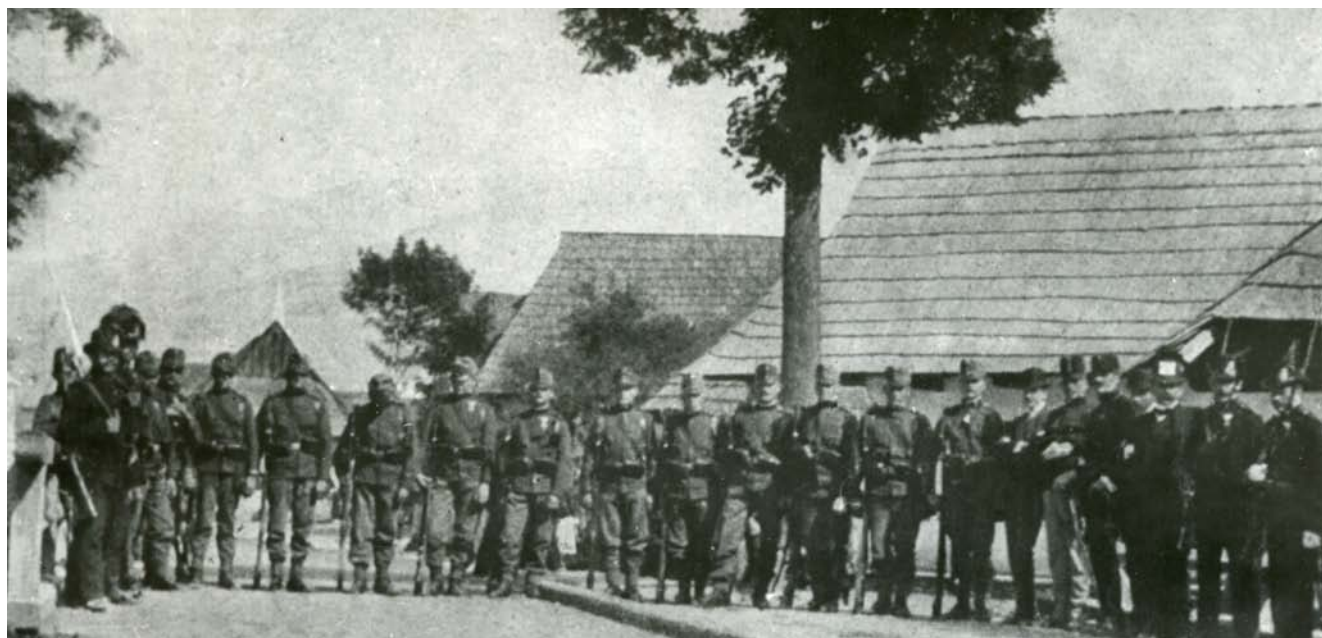
10. 12. 2018 – Milan Remko: Zápisky chemika

Výstava: Z vojnového albumu Pavla Halašu

K stému výročiu ukončenia prvej svetovej vojny pripravila Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne výstavu fotografií pod názvom Z vojnového albumu Pavla Halašu.

Na dvanástich paneloch sa nachádzajú fotokópie pôvodných fotografií, ktoré vznikli na frontoch v Haliči a v Taliansku.

Projekty podporené Fondom na podporu umenia

(Ne)obyčajné stretnutia s literatúrou (2018)

Od mája do decembra 2018 prebiehal v našej knižnici už piaty ročník projektu s názvom (Ne)obyčajné stretnutia s literatúrou (2018), ktorý sa orientuje predovšetkým na deti a mládež. Rozmanitými aktivitami sme ich opäť vtiahli do krásneho sveta literatúry, fantázie a primáli k rozvoju vlastnej tvorivosti a praktických zručností.

Najobľúbenejšou súčasťou projektových aktivít boli aj tento rok stretnutia s tvorcami kníh – spisovateľmi i ilustrátormi. Z deviatich besied sme okrem jednej všetky venovali detskému publiku. Naše pozvanie prijali a zvedavým deťom z tunajších základných škôl priblížili svoju prácu spisovateľky Kristína Baluchová, Zuzana Csontosová, Katarína Mikolášová, Petra Nagyová Džerengová a Renáta Bočkayová. Ako sa také knihy ilustrujú, sa mohli deti dozvedieť od odborníkov naslovovzatých – ilustrátorov

Stretnutia so spisovateľkami Zuzanou Csontosovou, Katarínou Mikolášovou, Petrou Nagyovou Džerengovou a Darinou Hamarovou

Spoločná fotografia s autorkou príbehov o lietaní, cestovaní a snívaní Kristínou Baluchovou

Zuzana Jesenskej-Kubicovej, Miroslava Knapa a Juraja Martišku. Počas besedy s posledne menovaným sa deti zahrali na scénaristov a ilustrátorov a vytvorili si vlastný krátky komiks. Zoznam hostí v našej knižnici doplnila obľúbená oravská spisovateľka Darina Hamarová, ktorá predstavila verejnosti svoj najnovší román Posledná kniha.

Ako vzniká ilustrácia predviedli deťom Zuzana Jesenskú-Kubicovú a Miroslav Knap

*Vyhodnotenie súťaže Čítame s nezábudníkom. Tvorivá dielňa s ilustrátorom Jurajom Martiškom
Ocenenie z rúk Juraja Martišku preberá víťaz
kategórie do 10 rokov Jakub Ďurana*

V rámci projektu boli deťom a mládeži venované aj hodiny hlasného a zážitkového čítania, čitateľské, literárne a výtvarné dielne. Okrem toho sa uskutočnil aj ďalší ročník čitateľskej súťaže Čítame s nezábudníkom. Najaktívnejším čitateľom v kategórii do 10 rokov sa stal Jakub Ďurana, medzi staršími žiakmi uspela Alexandra Kotlíňová. Slávnostné vyhodnotenie súťaže bolo spojené so stretnutím s ilustrátorom a výtvarníkom Jurajom Martiškom, ktorý víťazom osobne odovzdal diplomy a knižné ceny.

Pre čitateľov a návštevníkov knižnice sme opäť pripravili záložky venované vybraným slovenským autorom, obsahujúce základné údaje o ich živote a tvorbe, ako aj zoznam ich diel nachádzajúcich sa vo fonde našej knižnice. Tentoraz sú nimi Zuzana Štelbaská, Peter Karpinský, Michal Hvorecký, Juraj Šebesta a Danuša Dragulová-Faktorová.

Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne ďakuje všetkým, ktorí sa podieľali na úspešnej realizácii projektu a priebehu jednotlivých aktivít. Tešíme sa na spoluprácu aj v budúcnosti.

Projekt z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia, hlavný partner projektu.

Nákup knižničného fondu (2018)

Predmetom projektu Nákup knižničného fondu (2018) bola podpora akvizičnej činnosti knižnice. V rámci projektu pribudlo do našich regálov spolu 1381 kníh, z toho 1295 ks vďaka dotácii z Fondu na podporu umenia, 86 titulov ako spolufinancovanie. Nákupom sme rozšírili ponuku oddelenia beletrie o 390 nových kníh, oddelenie náučnej literatúry skvalitnilo 324 titulov a používatelia oddelenia literatúry pre deti a mládež sa môžu tešiť zo 667 novínok z oblasti krásnej i náučnej literatúry. Viac než 19 % z pridelenej podpory bolo vyčlenených na nákup kníh vydaných s podporou Fondu na podporu umenia.

Projekt podporil z verejných zdrojov Fond na podporu umenia, hlavný partner projektu.

Marián Karcol

Kalendárium významných výročí osobností Oravy v roku 2019

V januári si pripomíname...

Aurel Styk

prekladateľ, redaktor, úradník

1.1.1864 Mlynky – 5.3.1958 Turčianska

Štiavnička, pochovaný v Dolnom Kubíne

155. výročie narodenia

Po štúdiách pôsobil ako účtovník filiálky Tatra banky v Dolnom Kubíne, po r.1918 finančný riaditeľ. Angažoval sa v snemových voľbách za slov. kandidátov, venoval sa kultúrno-osvetovej a hospodárskej práci, s manželkou nacvičoval v Dolnom Kubíne divadelné predstavenia. R. 1902-1903 bol redaktorom Liptovsko-oravských novín, spoluzakladateľ Ľudovej banky v Námestove. Prekladal z ruskej klasickej literatúry do slovenčiny.

Daniel Szontágh

historik, právnik

3.1.1809 Dolný Kubín – 4.4.1867 Trnava

210. výročie narodenia

Po štúdiách pôsobil ako právnický praktikant v Dolnom Kubíne, Prešove, Pešti, od r. 1832 podnotár, slúžny a právny zástupca Oravskej stolice, od r. 1850 sudca v Dolnom Kubíne, predseda urbárskeho súdu v Trenčíne, sudca oravsko-liptovsko-turčianskej sedrie. V r. 1849 zriadil ošetrovňu, v ktorej sa liečili aj ruskí vojaci. Zaslúžil sa o prevezenie, usporiadanie a sprístupnenie Čaplovičovej knižnice v Dolnom Kubíne. Venoval sa regionálnym dejinám a genealógii, spracoval genealógiu Meškovcov, v rkp. zostala jeho monografia Oravskej stolice a práca o kolonizácii Oravy.

Gebura, Jozef

regionálny historik, úradník

18.01.1874 Tvrdošín – 31.05.1953 Žilina

145. výročie narodenia

Po štúdiách na obchodnej akadémii v Prahe pôsobil v peňažníctve, do r. 1937 bol riaditeľom odbočky Slovenskej banky v Trstenej, potom pôsobil v Žiline. Venoval sa výskumu regionálnych dejín Oravy, pričom spolupracoval s Andrejom Kavuljakom. Vyhotovil odpisy starých listín, výpisy z prameňov k dejinám Oravy, napr. zbierka listín k dejinám oravských obcí, evanjelických fár na Orave, k dejinám Tvrdošína, Trstenej a i., ktoré sú uložené v Štátnom archíve v Dolnom Kubíne.

Miloš Janoška

priekopník turistiky, prekladateľ, učiteľ

28.1.1884 Jasenová – 28.12.1963 Liptovský Mikuláš

135. výročie narodenia

Bol aktívnym činiteľom národného hnutia. Od r. 1903 prispieval do slov. novín, rozvíjal kultúrno-osvetovú a buditeľskú činnosť. Od r.1942 spolupracoval s ilegálnym protifašistickým hnutím. R.1944 a 1946-1948 predseda Okr. národného výboru v Liptovskom Mikuláši, autor učebníc, zaoberal sa regionálnou históriou. Pôsobil najmä v turistike a cestovnom ruchu, bol autorom turistického sprievodcu po Vysokých Tatrách, článkov o turistike. Spoluzakladateľ Tatranského spolku turistického, r. 1921 spoluzakladateľ a do r. 1933 redaktor časopisu Krásky Slovenska.

Albert Škarvan

publicista, prekladateľ, lekár

31.1.1869 Tvrdošín – 29.3.1926 Liptovský Hrádok

150. výročie narodenia

Od r.1895 pôsobil ako lekár v nemocnici v Košiciach, r. 1896-1897 žil v blízkosti L. N. Tolstého v Jasnej Poľane, Moskve a Petrohrade. R.1897 v Anglicku, r.1898-1904 lekár pri Locarne, r.1904-1915 v Ženeve-Grand Lancy. Po návrate na Slovensko r.1910-1915 bol lekárom v Dolných Teranoch a v Bánovciach nad Bebravou, r. 1918 lekár v Liptovskom Mikuláši, r. 1919-1926 okr. lekár v Liptovskom Hrádku. V Anglicku vydal po rusky zápisky vojenského lekára Moj odkaz ot vojenskej služby (1898) v ktorých vyjadril osobné postoje k spoločen-

ským problémom doby. Autor vlastného životopisu (Prúdy, 1926), v rkp. zanechal tzv. vnútornú biografiu Moja premena. V emigrácii prekladal z ruskej a inej literatúry, najvýznamnejší je jeho preklad Tolstého románu Vzkriesenie.

Vo februári si pripomíname...

Pavol Országh Hviezdoslav

básnik, dramatik, prekladateľ, advokát

2.2.1849 Vyšný Kubín – 8.11.1921 Dolný Kubín

170. výročie narodenia

R. 1875 zložil advokátsku skúšku v Budapešti. Po štúdiách pôsobil ako advokátsky koncipient v Dolnom Kubíne a Martine, r. 1873-1874 pracoval na okr. súde v Dolnom Kubíne, r. 1874-1875 u advokáta Š. Fajnora v Senici, r. 1875-1876 bol samostatným advokátom v Námestove, r. 1876-1879 podsudcom okr. súdu v Dolnom Kubíne, r. 1879-1899 advokát v Námestove, r. 1899-1902 advokát a začas aj vedúci filiálky Tatra banky v Dolnom Kubíne, kde od r. 1904 pôsobil ako spisovateľ. Knižne debutoval zbierkou Básnické prviesenky Jozefa Zbranského (1868). Najplodnejšie obdobie jeho básnickej tvorby spadá do dvoch desaťročí advokátskeho pôsobenia v Námestove (1879-1899), v ktorých napísal vrcholné lyrické i epické diela: Letorosty 1-3, Žalmy a hymny, Sonety, Prechádzky jarom a Prechádzky letom. V tomto období napísal aj najvýznamnejšie epické diela, najmä lyricko-epickú skladbu Hájnikova žena, ďalej eposy Ežo Vlkolinský, Gábor Vlkolinský, menšie básne Bútor a Čútor, Poludienok, Na obnôcke, Večera a iné, básne s biblickou tematikou Agar, Kain, Ráchel, Sen Šalamúnov. V Dolnom Kubíne sa sústredil hlavne na preklady klasických diel svetovej literatúry. V záverečnom štádiu literárnej aktivity napísal vynikajúcu drámu Herodes a Herodias a napokon v cykle Krvavé sonety zdvihol hlas proti ukrutnostiam prvej svetovej vojny. Roku 1918 člen Revolučného Národného zhromaždenia, r. 1919 čestný predseda MS.

Ján Trnkóci

kníhtlačiar, redaktor, verejný činiteľ

15.2.1889 Dolný Kubín – 21.3. 1934

Ružomberok

130. výročie narodenia

Po štúdiách pôsobil ako úradník v Slovenskej banke v Ružomberku, neskôr v Národnej banke v Brezne, r. 1914 prevzal po strýkovi Jozefovi tlačiareň v Dolnom Kubíne, r. 1914-1934 jej majiteľ a vedúci, po r. 1918 s názvom Slovenská kníhtlačiareň Jána Trnkócyho. Zriadil pri nej aj papiernictvo. R. 1918 založil, r. 1918-1922 tlačil a v spolupráci s O. Devečkom a L.N. Jégém redigoval osvetový týždenník Naša Orava. Po jeho zániku naň r. 1923-1925 nadviazal tlačením a vydávaním týždenníka Orava, r. 1929 krátko tlačil dvojtýždenník Orava. Zakladateľ a agilný člen dolnokubínskej Hviezdoslavovej besedy. R. 1920 založil v Dolnom Kubíne banku Orava. Starosta Okresného živnostenského spoločenstva a riaditeľ banky Orava, člen Ústredného výboru Slovenskej národnej strany.

František Skyčák

publicista, učiteľ, katolícky kňaz

17.2.1899 Klin – 5.1.1945 Spišské Podhradie-

Spišská Kapitula

120. výročie narodenia

Teológiu študoval na univerzite v Budapešti a na Karlovej univerzite v Prahe. Po štúdiách pôsobil ako kaplán v Zázrivej, od r. 1922 profesor filozofie, r. 1934 vicerektor, r. 1938 rektor bohosloveckého seminára v Spišskej Kapitule, r. 1940 pápežský komorník. Jeden z najplodnejších katolíckych publicistov svojej doby, písal filozofické úvahy, nábožensky motivované didaktické poviedky a črty, referáty o hudobnom dianí, najmä na Spiši, kritiky a recenzie domácich i zahraničných filozofických, psychologických, historických a náboženských prác. Vo svojich úvahách filozoficky zdôvodňoval potrebu vedúceho postavenia náboženstva a cirkvi v spoločnosti. Prekladal z nemčiny, prispieval do periodík, od r. 1925 redigoval náboženský mesačník Svätá rodina.

V marci si pripomíname...

Ján Halaša

regionálny historik, učiteľ

14.3.1909 Záskanie – 19.5.1987 Dolný Kubín

110. výročie narodenia

Od r. 1933 pôsobil ako učiteľ, neskôr riaditeľ Gymnázia P.O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne. Zaslúžil sa o vybudovanie gymnázia i študentského domova v Dolnom Kubíne, r. 1945-1960 jeho riaditeľom. Bol členom Oravského národného výboru, ktorý riadil ozbrojené povstanie na Orave. V marci 1945 zatknutý gestapom, väznený v Ružomberku a v Žiline, deportovaný v koncentračných táboroch. Oslobodený 7. mája 1945. Venoval sa kultúrnovýchovnej práci, publicistike i literárnej tvorbe. Počas druhej svetovej vojny a r. 1947 správca Čaplovičovskej knižnice, spoluorganizátor recitačných súťaží Hviezdoslavov Kubín, napísal kroniku dolnokubínskeho gymnázia.

Žofia Thielová

spisovateľka, publicistka, učiteľka

22.6.1895 Horná Lehota – 26.3.1949 Horná Lehota

70. výročie úmrtia

Sprvu bola krajčírkou v Hornej Lehote, r. 1920-1923 výpomocná učiteľka na gazdinskej škole vo Veličnej, naposledy učiteľka v Ružomberku. V medzivojnovom období uverejňovala umelecky náročnú nábožensky motivovanú poéziu. Výber z nej spolu s protivojnovými básňami vydala v zbierke Kytica (1925), venovanú J. Vojtašákovi. Náboženské motívy spracovala i v krátkych prózach, školských divadelných scénkach a meditáciách s moralistickým a didakticko-výchovným zacielením. Publicisticky prispievala do viacerých, najmä náboženských časopisov, prekladala z poľštiny.

Martin Hamuljak

národnokultúrny pracovník, redaktor, publicista, vydavateľ, úradník

19.4.1789 Oravská Jasenica – 31.3.1859 Námestovo

230. výročie narodenia

160. výročie úmrtia

Od roku 1807 pôsobil ako úradník Oravskolietavského panstva, potom tajomník oravského župana, r. 1812 bol úradníkom Uhorskej dvorskej kancelárie vo Viedni, r. 1812-1813 prisázným notárom súdnej tabuly Kráľovskej kúrie v Pešti, r. 1823-1848 účtovným úradníkom a napokon účtovným radcom Miestodržiteľskej rady v Budíne, r. 1848-1859 pôsobil ako člen vládnych komisií v Bratislave, Košiciach a v Budíne, kde žil od r. 1853 na dôchodku, od r. 1856 v Námestove. Vedúca osobnosť druhej bernolákovskej generácie sústredenej v Budíne a Pešti. Vrcholom jeho organizačných úsilí bolo založenie Spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej v Budíne r. 1834, ktorý vydal 4 ročníky literárneho almanachu Zora a súborné dielo Básne Jána Hollého. Venoval sa kultúrno-historickému a jazykovednému výskumu. Zhromaždil vzácnu knižnicu, ktorá sa dostala do zbierok MS (dnes je uložená v SNK).

V apríli si pripomíname...

Žaškovský, František

hudobný skladateľ, organista, učiteľ

25. 1. 1824 Dolný Kubín – 15. 5. 1882 Eger, Maďarsko

200. výročie narodenia

Študoval na gymnáziu vo Vacove, na Učiteľskom ústave v Košiciach, filozofiu a právo v Jágri. Základné hudobné vzdelanie získal od otca, r. 1851-52 si ho doplnil na Organovej škole v Prahe u K. Pitscha. Od r. 1850 hlavný organista katedrály, po r. 1852 profesor hudby na učiteľskom ústave v Jágri. Ako skladateľ sa venoval cirkevnej hudbe. Písal duchovné piesne, omše, ofertórie, graduály a i. S bratom Františkom pripravil a vydal niekoľko zbierok duchovnej a svetskej tvorby. Zostavili a s pomocou A. Radlinského vydali latinsko-slovenskú zbierku Chorálna kniha cirkevných obradov (Manuale musico-liturgicum, 1853), ktorá obsahuje úpravy latinských spevov pre štvorhlas alebo organ a slovenské spevy prevažne jednohlasné.

Ivan Ballo

hudobný kritik, publicista

7.4.1909 Dolný Kubín – 23.4.1977 Praha

110. výročie narodenia

Študoval hudobnú vedu. R. 1930-1938 pracoval ako hudobný kritik z povolania, r. 1938-1939 bol pracovníkom Smetanovej spoločnosti v Prahe, r. 1939-1943 za účasť v druhom odboji ho zatkli a väznili v Berlíne, po prepustení od r. 1943 žil v Prahe, kde bol od r. 1945-1946 pracovníkom Úradu Predsedníctva vlády, r. 1946-1951 hl. odborným radcom v kancelárii prezidenta republiky, od r. 1951 žil na dôchodku v Prahe. Patril k zakladateľom slov. hudobnej kritiky a publicistiky. Autor vyše 1000 kritik, referátov a glos o slov., českej a svetovej hudbe.

Anton Habovštiak

jazykovedec, spisovateľ, esejista,

22.9.1924 Krivá – 14.4.2004 Bratislava

95. výročie narodenia

15. výročie úmrtia

Po štúdiách r. 1950-1993 bol stálym pracovníkom Jazykovedného ústavu SAV v Bratislave. V oblasti jazykovedy najväčšiu pozornosť venoval dialektológii, najmä oravským nárečiam, ale aj lexikografii a štylistike. Autor monografií Oravské nárečia (1965), Oravské chotárne názvy (1970), Oravci o svojej minulosti (1983), Zo slovensko-slovanských lexikálnych vzťahov (1993)...Spoluautor Atlasu slovenského jazyka a Slovníka slovenských nárečí. Do regionálnych vlastivedných monografií prispieval kapitolami o nárečiach jednotlivých obcí. Ako literát oravské povest'ové motívy autorsky spracoval v početných zbierkach povestí a rozprávok: Pastierik a zbojníci (1963), Zakliate ovečky pod Rozsutcom (1966), Proroctvo kráľa Mateja (1970), Oravské povesti (1978) a iné. Mládeži adresoval historické romány Plátennícka pieseň (1985), Plátennícka pieseň a jej finále (1999). Rodné oravské prostredie zachytil v esejistickej knihe Oravské chodníčky (1985), ako prozaik vydal zbierky noviel Volanie domova (1992) a Mať moja, mať moja (1999). Osudy ľudí

perzekvovaných totalitným režimom vykreslil v súboroch poviedok Aj také sú Božie cesty, Srdcia, čo našli lásku a v knihách o bl. Sestre Zdenke Za mrakmi je moje milované Slnko (1996), Boli soľou i svetlom (2001) a Sestra Zdenka (2003).

Jozef Janek

publicista, učiteľ

20.4.1912 Veličná – 20.4.1999 Svätý Jur

20. výročie úmrtia

R.1928-1932 študoval na učiteľskom ústave v Spišskej Kapitule. R. 1932-1973 pôsobil na ľudových školách v Považskom Chlmci, Opatovej, Bzinách, na meštianskych školách v Žiline, Dunajskej Strede a vo Svätom Jure. Ako člen komisie pre tvorbu učebníc a učebných osnov spolupracoval s Výskumným ústavom pedagogickým v Bratislave. Venoval sa otázkam jazykovej a literárnej výchovy žiakov základných škôl. Autor metodických príručiek Skúsenosti z vyučovania slohu (1962), Rozvíjanie jazykovej kultúry žiakov (1970), Oprava slohových úloh (1975) a Oslavy v škole. Knižne vydal práce Pamätnica 305. výročia založenia piaristického gymnázia vo Svätom Jure (1992), Literárno-kultúrny cestopis Oravy (1991), ktorý vydal r. 2002 v rozšírenej edícii Ján Dudáš, a Pohon na učiteľov (1999). Ako plodný publicista uverejnil vyše 2000 článkov v periodickej tlači.

Andrej Ľudovít Radlinský

redaktor, vydavateľ, jazykovedec, náboženský spisovateľ, katolícky kňaz

8.7.1817 Dolný Kubín – 26.4.1879 Kúty

140. výročie úmrtia

Od r. 1841-1842 pôsobil ako r.k. kaplán v Budíne, Podsitnianskej a v Zlatých Moravciach, r. 1843-1849 v Banskej Štiavnici, r. 1849-1861 redaktor českej osnovy Zemského zákonníka v Budíne, od r. 1861 farár v Kútoch.

Jedna z najzaslúžilejších osobností národno-kultúrneho života na Slovensku v 19. st. ako cirkevný dejateľ, jazykovedec, redaktor a vydavateľ. Literárne a organizačne aktívny už

na svojich prvých pracoviskách, spolupracovník bernolákovcov, ale najmä štúrovských dejateľov, od r. 1844 člen spolku Tatrín. Napísal príručku Pravopis slovenský s krátkou mluvnici (1850) v staroslovenčine, ale neskôr presadzoval štúrovskú spisovnú slovenčinu. Jeho vrcholným organizačným činom bolo založenie Spolku sv. Vojtecha (1869). Sústavne sa venoval náboženskej spisbe ako redaktor, vydavateľ a zostavovateľ náboženských publikácií. Zostavil a vydal výber homiletickej spisby Poklady kazateľského rečníctva..., autor príručky Náboženské výlevy..., zostavovateľ spevníka Všeobecná sbierka cirkevných katolíckych pesničiek slovanských, modlitebných knížiek a pod. Vlastné kázne vydal v ruskom preklade Sobranije russkich propovedej (1852). Pre ľudové školy vydal Sasinkovu učebnicu Dejepis všeobecný a zvláštny..., na základe ktorej zostavil učebnicu Nečo zo všeobecného dejepisu (1876). Zaslúžil sa o rozvoj slov. časopisectva, od r. 1850 zakladateľ, vydavateľ a redaktor časopisu Cyrill a Method, prílohy Priateľ školy a literatúry, redaktor a vydavateľ Katolíckych novín, od r. 1864 vydával časopis Vojtech a iné.

V máji si pripomínáme...

Štefan Balák

básnik, spisovateľ, prekladateľ, publicista

11.5.1944 Lokca – 18.1.2014 Bratislava

75. výročie narodenia

5. výročie úmrtia

Po štúdiách pôsobil stále v Bratislave, kde pracoval najprv v Ústrednej knižnici SAV, r. 1970-73 v Hlavnej redakcii pre deti a mládež Slovenskej televízie, potom ako redaktor novín a časopisov. V prvých básnických zbierkach Ohnisko (1968) a Krúženie (1971) sa zrkadlia motívy rodného oravského kraja. Ďalšie jeho zbierky s časovým odstupom sú Milá na bielom koni (1982), Srdcom si svietim (1994), Krčmička v nebi (1996), Muškátové okná (2002), Vysoké napätie (2007) a iné.

Detskému čitateľovi adresoval zbierku veršov Prázdninový kufor (1992), rozprávky a poviedky Babička v Babylónii a vietor Fíneus (1997), Stonožka (2006) a leporelá Benyho prvé Vianoce, Obyvatelia mora, Maco Laco, Macík sedmispáčik a iné. Okrem toho vydal Krátky slovník nárečia slovenského lokčianskeho (1997), Krátky slovník nárečia slovenského veľkoripnianskeho (2004).

Peter Michal Bohúň

maliar, výtvarný pedagóg

29.9.1822 Veličná – 20.5.1879 Bielsko-Biala,

Lipník, Poľsko

140. výročie úmrtia

R. 1843-1847 s podporou spolku Tatrín študoval na výtvarnej akadémii v Prahe, kde sa súčasne vyučil za litografa. Po návrate na Slovensko r. 1848-1854 pôsobil v Lučivnej, r. 1854-1865 bol učiteľom na dievčenskej škole v Liptovskom Mikuláši-Vrbici, od r. 1865 učiteľ v Bielsku-Bialej. Maľovať začal už počas stredoškolských štúdií, na formovanie jeho osobnosti vplývali štúdiá a umelecké prostredie v Prahe. Tu vytvoril sériu 32 tabúl do vydania Preslovho Rostlinára (1848). R. 1846-1847 nakreslil niekoľko krojových štúdií z Oravy a Liptova, ktoré vydal r. 1847 spolok Tatrín. Na cestách po južnom a strednom Slovensku r. 1848 namaľoval obrazy Slováci z Trenčína, Slováci zo stredného Považia, Slovák zo Stupavy, Slovenský sklár a iné. R. 1848-1850 vytvoril obrazy s námetmi z revolučných udalostí 1848-1849 (Oravskí zemaní v domácom väzení, Ján Francisci-kapitán slovenských dobrovoľníkov, Podobizeň dobrovoľníka Janka Kučeru a iné). V období národného romantizmu vznikla séria portrétov slovenských národovcov. Po odchode do Poľska realizoval objednávky miestnych občanov, šľachty i duchovenstva. Neprerušil styky so Slovenskom, na Orave a Liptove vytvoril viac podobizní. Jeho diela sú uložené v galériách a múzeách na Slovensku, Poľsku, sakrálna diela sa nachádzajú v kostoloch v Ružomberku, Lučivnej, Liptovskom Michale, vo Veličnej a inde.

V júni si pripomíname...

Pavol Čaplovič

archeológ, historik, učiteľ

7.3.1917 Veličná – 5.6.1994 Oravský Podzámok

25. výročie úmrtia

Pôsobil ako učiteľ v Sokolčiach, Podhradí, Veličnej, r. 1946-1950 na meštianskej škole v Dolnom Kubíne. R. 1951-1953 pracovník Archeologického ústavu SAV v Bystricike pri Martine a v Nitre, r. 1953-1979 správca Oravského hradu a riaditeľ Oravského múzea v Oravskom Podzámku. Zaslúžil sa o prehĺbenie regionálneho, najmä archeologického výskumu na Orave. Počas jeho pôsobenia sa uskutočnila na Oravskom hrade generálna rekonštrukcia celého objektu, reštalovali sa v hradných priestoroch vlastivedné i prírodovedné zbierky a inštalovali sa nové expozície. Samostatne i s kolektívom vydal práce o Oravskom zámku (1967), o Podbieli (1970), etnografické publikácie Čaro kresaného dreva (1971), Ľud Oravy v minulosti (1980) a knihu Orava v praveku (1987).

Peter Škrabák

pedagóg, muzeológ, dirigent, recitátor, divadelný ochotník

8.6.1924 Dolný Kubín – 28.10.1996 Dolný Kubín

95. výročie narodenia

Ako učiteľ pôsobil v Podvlku, Chyžnom, od r. 1946 na národnej škole v Dolnom Kubíne, od r. 1954 inšpektor a neskôr vedúci odboru školstva a kultúry ONV v Dolnom Kubíne, r. 1970-1985 bol riaditeľom Literárneho múzea P. O. Hviezdoslava, neskôr Oravského múzea v Dolnom Kubíne. Pričinil sa o zveľaďovanie oravského a slovenského múzejníctva, vybudoval expozíciu Hviezdoslavovej Hájnikovej ženy na Slanej vode a viedol záchranné a odborné práce v muzeálnych expozíciách na Orave. Spoluzakladateľ a organizátor celoslov. súťaže v umeleckom prednese poézie a prózy-Hviezdoslavov Kubín, recitátor, herec, režisér, zakladateľ a od r. 1955 dirigent Spevokolu oravských učiteľov. Publikoval početné články k výročiam oravských dejateľov,

ako aj príspevky z regionálnej histórie, zostavil pamätnicu 25 ročníkov Hviezdoslavovho Kubína, spoluautor statí o kultúrnom živote v monografii Dolného Kubína.

Ignác Gessay

novinár, redaktor, publicista, krajský pracovník

17.6.1874 Tvrdošín – 12.8.1928 Bratislava

145. výročie narodenia

Po štúdiách na učiteľských ústavoch pracoval ako učiteľ na viacerých miestach na Orave, r. 1899 odišiel do USA, kde bol najprv učiteľom, od r. 1900 sa venoval novinárskej práci. Od r. 1920 žil na Slovensku a venoval sa otázkam repatriácie amerických Slovákov, pre ktorých vydával časopis Americký Slovák, zakladateľ Slovenskej ligy na Slovensku. Popredný reprezentant a organizátor národného, kultúrneho a politického života slovenských krajanov v USA, od r. 1901 funkcionár Národného kultúrneho spolku, r. 1907 spoluzakladateľ Slovenskej ligy v Amerike a Združenia slovenských novinárov, po r. 1914 spoluorganizátor prvého čs. odboja, zúčastnil sa na príprave Clevelandskej dohody, r. 1918 signatár Pittsburskej dohody, r. 1919 člen čs. delegácie na Mierovej konferencii v Paríži. Autor kultúrno-politickej a osvetovej publicistiky, krátkych próz a veršov didaktického zamerania, v americkej slov. tlači publikoval okolo 5000 príspevkov, napísal Dejiny Spojených štátov amerických (1909-1911), Krátke dejiny Slovenskej ligy na Slovensku od založenia po 1. október 1926.

Peter Huba

regionálny historik, spisovateľ, vydavateľ

28.6.1949 Veličná

70. výročie narodenia

Po skončení štúdia na FF UK v Bratislave, odbor historické vedy pôsobil vo funkciách – riaditeľ Okresného archívu v Dolnom Kubíne, riaditeľ Oravskej galérie v Dolnom Kubíne, vedúci propagačného oddelenia SEZ DK, riaditeľ Oravského múzea P. O. Hviezdoslava v DK, štátny intendant Oravského kultúrneho centra

v DK, súkromný podnikateľ a od r. 2008 je riaditeľom Oravskej knižnice v Dolnom Kubíne. Už ako riaditeľ Oravského múzea sa začal venovať výskumu oravských miest a obcí. Doposiaľ zostavil približne 40 vlastivedných monografií. Pri potulkách po oravských obciach nachádzal aj materiál pre tvorbu historických rozprávok a povestí, ktoré neskôr vydal asi v ôsmich knihách rozprávok – Nadutec, Dve sestry, Horveles a kňažná, Putovanie s Duchom dávnych čias... a 4 knihách povestí – Povesti z dávnych čias, Strašidelné povesti z Oravy, Povesti z Oravy I a II. Je autorom a spoluautorom publikácií Premeny Oravy, Oravský hrad, Múzeum oravskej dediny, O diele L. N. Jégého, Dejiny požiarnej ochrany na Orave, Sto rokov Oravskej železnice, Orava v časoch minulých i prítomných, Z jednej kolisky Margita Figuli a iné. V rokoch 1980-1985, 1992-1993 bol zostavovateľom a zodpovedným redaktorom Zborníka Oravského múzea. Životopisný román o Jankovi Matúškovi vydal pod názvom Pokiaľ Tatra stojí... (2001), spoločenský román Svitanie (2003), historické romány Trnistá cesta na popravisco (2004) a V smútku a ponížení (2006). O zbojníkovi Matejovi Klinovskom vydal rovnomenný román v roku 2008. Do žánru historický román patrí román Kliatba (2012) o Jurajovi Thurzovi a v roku 2013 vydal biografický román Maximilián Račkay. V roku 2015 mu vyšiel životopisný román o Baltazárovi Demianovi – Liečiteľ tela i duše, rozprávky Kvet šťastia (i v poľštine), Kelti : veľká kniha o Keltoch v Žilinskom kraji. V roku 2016 Príbeh slovenskej hymny a jej autora : dielo Janka Matúšku a v roku 2017 historický román o Jurajovi Turzovi Z Božej vôle palatín a o dolnokubínskom architektovi Blažejovi Félixovi Bullovi Architekt svitajúcich časov. Peter Huba niektoré tituly vydával prostredníctvom vlastného vydavateľstva, založeného v r. 1990. Publikoval v odborných zborníkoch, časopisoch i novinách množstvo štúdií a článkov.

V júli si pripomíname...

Jozef Mikuš

politológ, publicista, diplomat, pedagóg

3.7.1909 Krivá – 19.5.2005 Krivá

110. výročie narodenia

Po štúdiách od r. 1935 pracoval na Ministerstve zahraničia ČSR v Prahe, r.1939-1940 bol legačným radcom Slov. vyslanectva v Ríme, r. 1940-1944 chargé d' affaires SR v Madride a potom šéf protokolu na Ministerstve zahraničia v Bratislave. R. 1948 odišiel do Paríža, kde bol predsedom Slov. sociálneho komitétu, od r. 1952 pôsobil v USA ako riaditeľ kancelárie Slovenskej ligy vo Washingtone, funkcionár SNR v zahraničí, tlmočník pre št. department, pedagóg na Saint Johns' University v New Yorku a prof. dejín a politických vied na Georgian Court College v Lakewood. R. 1995 sa vrátil na Slovensko a usadil sa v rodnej Krivej. V emigrácii vydal spomienkovú prózu V kráľoch dediny (1968). Ako politológ sa zaoberal problematikou Slovenska v európskych súvislostiach, autor početných štúdií a knižných prác vydaných v slov., angl., franc. a španielskom jazyku: La Slovaquie individualité politique de l' Europe centrale (1951), La Slovaquie dans le Drame de l' Europe (1955), Pride in Slovak Origin (1972), Différences entre Tschéque et Slovaques (1973), Slovakia and Slovaks (1977), Slovakia (1979), Slovakia. A Political and Constitutional History (1995) a iné.

Vlado Medzihradský

publicista, fotograf oravskej krajiny, organizátor turizmu

9.7.1934 Liptovská Ondrašová

85. výročie narodenia

V rokoch 1953-1956 študoval na KU v Prahe a na Vojenskej akadémii v Brne, v r. 1956-1962 pracoval ako dôstojník na MNO v Prahe. V r. 1962 prešiel pracovať do Okresného domu osvet v D. Kubíne, od r. 1964 redaktor a vedúci redaktor regionálnych novín Nová Orava. V r. 1971 vedúci Slovakotouru pri MsNV DK,

v rokoch 1974-1994 riaditeľ Okresnej správy cestovného ruchu v DK. V r. 1991 sa stal majiteľom cestovnej kancelárie ORATOURL a vydavateľstva ORAPRESS a VIA ORAVIA D. Kubín. Zameriaval sa hlavne na fotografovanie krajiny. Založil fotografickú súťaž „Súčasná Orava“, spolupracoval pri založení súťaže filmárov „Oravská sedmička“. Zostavil a vydával nástenné kalendáre, súbory turistických sprievodcov Oravy, prospekty cestovného ruchu, lepoprelá... Spolupracoval s redakciami, napr. Kráasy Slovenska, Panoráma Slovenska, Slovakia, Slovensko a vydavateľstvami Šport, Pravda, Pressfoto... Zúčastnil sa na mnohých fotografických výstavách a získal viacero ocenení. Obrazové publikácie, ktoré vydal- Oravská priehrada (1968), Orava (1974, 1979), Orava naša (1985, 1988), Dolný Kubín (1993). Návrat k prevažne umeleckému zobrazovaniu skutočnosti je badateľný v publikáciách Dolný Kubín, pozdrav z nášho mesta (2006), a Rok na Orave slovom i obrazom (2008), ktorú mal už dávnejšie pripravenú s Antonom Habovštiakom. Medzihradský má veľmi blízko k regionalistike a dokumentovaniu života regiónu, čo sa odráža napr. v almanachoch Dolný Kubín 370 (2002) a Dolný Kubín na ceste storočiami (2007).

Helena Hegerová-Nováková

múzejníčka, publicistka, učiteľka

16.7.1899 Dolný Kubín – 27.1.1983 Dolný Kubín

120. výročie narodenia

R. 1919-1950 pôsobila ako učiteľka, 1950-1957 ako kustódka Čaplovičovej knižnice, 1957-1970 riaditeľka Múzea P.O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne. Prispela k propagácii diela P. O. Hviezdoslava doma i v zahraničí. Autorka sprievodcu Literárne múzeum Pavla Országha-Hviezdoslava v Dolnom Kubíne (1960), bibliofilie Po stopách Hájnikovej ženy (1967), editorka hviezdoslavovských bibliofilii. Publikovala v zborníkoch Hviezdoslav v kritike a spomienkach (1954), Jégé v kritike a spomienkach (1959), v novinách a časopisoch. Od r. 1954 spoluorganizátorka súťaže v umeleckom prednese Hviezdoslavov Kubín, r. 1966 sa zaslúžila

o založenie Pamätnej izby Hájnikovej ženy na Podvrší v Oravskej Polhore.

V auguste si pripomíname...

Juraj Schürger

zberateľ výtvarných diel, majiteľ galérie, umelecký rámar

1924 Rožňava – 5.8.2009 Tvrdošín

10. výročie úmrtia

Pôvodným povoláním strojár, v Rožňave študoval štyri ročníky gymnázia, v Košiciach priemyslovku, kde vyučovacím jazykom bola maďarčina. Jeho najobľúbenejším maliarom sa stal Milan Paštéka. Bol blízkym spolupracovníkom a rodinným priateľom národnej umelkyne Márie Medveckej a jej manžela Ctibora Belana. Poprosili ho, aby rámoval obrazy pre Máriu Medveckú. Spolu s manželkou dodali pre ňu asi 8000 rámov a k tomu maliarske plátna. Najskôr robil štandardné rámy s plátenu paspartou, ale neskôr sa učil u českého umeleckého rámara Viktora Brůžka. Súkromnú galériu vo vlastnom dome v Tvrdošíne založil v roku 1990. Tretina z približne 100 obrazov, ktoré návštevníci v galérii vidia (expozícia sa pravidelne obmieňa), pochádza zo súkromnej zbierky Schürgerovcov, ktorá obsahuje obrazy významných slovenských maliarov 20. st. Usporadúval výstavy po celom Slovensku, ale mal aj ambície vystavovať v zahraničí.

Milo Urban

prozaik, prekladateľ, redaktor

24.8.1904 Rabčice – 3.10.1982 Bratislava

115. výročie narodenia

Študoval na vyššom gymnázii v Ružomberku, r. 1922-1924 na Št. vyššej lesníckej škole v Banskej Štiavnici, obe pre nedostatok financií nedokončil. R. 1921 pracoval ako pomocný redaktor v redakcii Slováka v Ružomberku, r. 1922 a r. 1924-1925 bol úradníkom Spolku sv. Vojtecha v Trnave, r. 1925-1926 redaktorom denníka Slovenský národ, r. 1928-1940

reportérom a redaktorom kultúrnej rubriky denníka Slováč, r. 1940-1944 šéfredaktor denníka Gardista v Bratislave, r. 1944-1945 v Žiline. R. 1945 emigroval do Rakúska, zaistený americkou spravodajskou službou, r. 1947 ho eskortovali do ČSR a bol odsúdený na verejné pokarhanie. Od r. 1948 žil v Chorvátskom Grobe, od r. 1974 v Bratislave. Knižne debutoval novelou Jašek Kutliak spod Bučinky (1922), novely z rokov 1923-1924 vyšli pod názvom Výkriky bez ozveny (1928), ďalšie pod názvom Novely (1943). Novela Za vyšným mlynom (1926) bola podkladom na libreto k Suchoňovej opere Krútnava. Novelistickú tvorbu z r. 1927-1930 zaradil do knihy Z tichého frontu (1932). Jeho prvý mimoriadne úspešný román Živý bič (1927) je kľúčovým dielom slov. medzivojnovkej prózy. Voľne naň nadväzuje román Hmly na úsvite (1930). Túto trilógiu završuje román V osídlach (1940). Voľným pokračovaním trilógie po dlhšej vynútenej odmlke sú romány Zhasnuté svetlá (1957) a Kto seje vietor (1964), v ktorých zachytil vznik Slovenskej republiky. Na ne nadväzuje román Železom po železe (1996). Osobitnou kapitolou sú štyri knihy memoárov, za jeho života vyšla len prvá kniha s názvom Zelená krv s podtitulom Spomienky hájnikovho syna (1970). Na ňu nadväzujú knihy spomienok Kadetade po Halinde (1992), Na brehu krvavej rieky (1994) a Sloboda nie je špás (1995). Zachytávajú tie isté časy ako romány a predstavujú zaujímavé svedectvo o dobe. Ako redaktor napísal desiatky reportáží, súdničiek, úvah a politicko-kultúrnych článkov, tlačou vyšla jeho prednáška Česká literatúra a Slováci (1934). Venoval sa aj prekladateľskej činnosti z poľštiny, češtiny a ruštiny.

V septembri si pripomíname...

Eudovít Medzihradský

botanik, publicista, učiteľ

28.5.1807 Leštiny – 8.9.1879 Leštiny

140. výročie úmrtia

Študoval teológiu a právo v Prešove, po otcovej smrti prerušil štúdiá a nastúpil na jeho miesto. R. 1831-1865 učiteľ v Leštínach. Spracoval dejiny evanjelickej cirkvi v Leštínach, písal divadelné hry, ktoré zostali v rkp., vydal maďarskú gramatiku pre slov. žiakov, v Levoči dva ročníky hospodárskeho kalendára. Od r. 1828 botanizoval na Orave, pokračoval v písaní rodinnej kroniky. Člen vychovávateľskej spoločnosti so sídlom v Dolnom Kubíne.

Viliam Rowland

lesnícky odborník, publicista

10.9.1814 Jiríkov pri Rumburku, Česko –

28.11.1888 Waldenburg, Nemecko

205. výročie narodenia

Pôsobil ako taxátor na panstvách Děčín, Nové Hradky, Rožmberk, r. 1850-1852 lesný zriadovateľ v Györi, r. 1852-1855 komorský úradník v Kremnici, r. 1855-1856 projektant v Banskej Bystrici, r. 1857-1863 správca mestských lesov v Bratislave, r. 1864-1883 správca lesov Oravského komposesorátu v Oravskom Podzámku, od r. 1883 na dôchodku. Bol predstaviteľom pokroku v lesnom hospodárstve a ochrany pôdy na Slovensku. Ochrana prírody a šíriteľ osvety na Orave, počas pôsobenia v Oravskom komposesoráte dal obnoviť lesy na ploche 9450 ha. Na splavovanie dreva dal budovať vodné priehrady v oblasti Oravskej Polhory a Zákamenného, budoval lesné cesty a pily, zaslúžil sa o povznesenie rybárstva a ovocinárstva, pričínal sa o založenie Oravského hospodárskeho spolku, r. 1868 o založenie Múzea Oravského panstva na Oravskom zámku, kde vybudoval zámockú knižnicu a prírodovedeckú zbierku, s ktorou sa zúčastnil na výstavách v Pešti, Viedni a inde. Spracoval a vydal Štatisticko-topografický opis oravského komposesorátneho panstva (1879) a i. práce, odborné príspevky uverejňoval v slov., maďarských a nemeckých periodikách. Bol spoluzakladateľom Uhorského lesníckeho spolku so sídlom v Bratislave.

V októbri si pripomíname...

Margita Figuli

prozaička, prekladateľka

2.10.1909 Vyšný Kubín – 27.3.1995 Bratislava

110. výročie narodenia

R. 1928-1941 pôsobila ako úradníčka Tatrabanky v Bratislave, od r. 1941 sa profesionálne venovala literárnej tvorbe. Významná reprezentantka modernej slov. prózy, najmä jej lyrizujúcich tendencií. Knižne debutovala zbierkou noviel Pokušenie (1937), najvýraznejší úspech dosiahla románom Tri gaštanové kone (1940). Protest proti druhej svetovej vojne vyslovila v novele Olovený vták (1940). Historický román Babylon (1946) plasticky zobrazuje posledné obdobie existencie Novobabylonskej ríše, v povojnovej atmosfére sa pokúsila o povstalecký román Vlci v dolinách, vydala novelu Zuzana (1949), román zo súčasnosti Stretnutie. V ďalšej tvorbe sa prezentovala spomienkovým románom pre mládež Mladosť (1956), románom s témou detstva Ariadnina niť (1964). Jej posledným románom je Víchor v nás (1974). Venovala sa aj publicistike a prekladom z češtiny.

Krušínský, Ivan

kultúrnoosvetový pracovník, divadelník, verejný činiteľ

17.2.1943 Námestovo – 9.10.2004 Námestovo

15. výročie úmrtia

Od r. 1960 pôsobil ako učiteľ na základných školách v Sihelnom a Lokci. V období politických previerok ho prepustili zo školských služieb, r. 1972-1982 pracoval ako taxikár v ČSAD Dolný Kubín, r. 1982-1990 bol vedúcim prevádzky pri Miestnom národnom výbore v Kline, od r. 1990 primátor mesta Námestovo. Od polovice 60. rokov 20. st. nadviazal kontakty so Slováckmi v poľskej časti Oravy, s ktorými si vymieňali divadelné predstavenia. V Námestove založil detský divadelný súbor, neskôr divadelné súbory pri tamojšom gymnáziu i pri Strednom odbornom učilišti v Slaníckej Osade, ako aj

v Námestove. Režiroval vyše 50 divadelných hier, ako herec vystupoval v menších úlohách. Divadelnú a kultúrnu aktivitu podporoval aj ako primátor (Námestovské divadelné dni, Oravské hudobné slávnosti, Regionálna prehliadka detského folklóru a iné.).

Mária Medvecká

maliarka, národná umelkyňa, učiteľka

11.10.1914 Medvedzie – 23.4.1987 Bratislava

105. výročie narodenia

Pôsobila ako učiteľka na viacerých školách na hornej Orave, od r. 1948 ako slobodná výtvarníčka v Bratislave, neskôr striedavo i na Orave, kde sa napokon usadila v Medvedzom. Predstaviteľka realistickej orientácie v slov. výtvarnom umení 20. stor. Uprednostňovala techniku olejomalby, ktorou znázorňovala osobné zážitky z detstva a učiteľského pôsobenia, motívy Oravy, socialistickú industrializáciu a kolektivizáciu poľnohospodárstva: Továreň na predmestí (1943), Odovzdávanie kontingentu na hornej Orave (1951), Stavba Oravskej priehrady (1951)... V jej tvorbe však dominovali figurálne diela Baletka (1947), Chlapec s trasírkou (1954), Víťaz turnaja (1954), Deti mieru (1952), Partizánska matka (1959), Hutník (1960)... R. 1954 vytvorila diela s povstaleckou tematikou Najmladší zo zmlanky, V predvečer povstania. V ďalších portrétnych, žánrových a krajinárskych dielach zachytila premeny rodnej Oravy a výrazné typy ľudí, neskôr sa viac sústreďovala na maľbu krajín oživovaných ľudskými a zvieracími postavami. Venovala sa aj kresbe a ilustračnej tvorbe. Za svoju tvorbu dostala viac ocenení a vyznamenaní: r. 1974 národná umelkyňa, r. 1979 vyznamenaná Radom práce.

V novembri si pripomíname...

Blažej Bulla

architekt, folklorista, dramatik, hudobný skladateľ

9.5.1852 Ústie nad Oravou – 1.11.1919 Martin

100. výročie úmrtia

Po štúdiách si otvoril r. 1878 staveľskú kanceláriu v Ružomberku, od r. 1883 v Martine. R. 1888-1889 postavil v Martine známu budovu Národný dom s divadelnou sieňou, kasínom a reštauráciou. Projektovateľ školy, kostoly, nemocnice a iné stavby na Slovensku. V martinskom prostredí sa zapájal do práce Slov. spevokolu, r. 1886-1894 jeho dirigent, venoval sa ochotníckemu divadlu a hudbe. Skomponoval okolo 300 zborových skladieb a harmonizácií ľudových piesní, ktoré vyšli v Slovenských štvorspevoch (1895) i v Sbierke slovenských štvorspevoch (1901). Písal a upravoval divadelné hry, uvádzané Slov. spevokolom (Princ Popelvár, Zakliata hora, Zlatovláska a i.

Vávra, Ján

učiteľ, botanik

10. 11. 1864 Turá Lúka – 17. 4. 1960 Jasenová)

155. výročie narodenia

Pôsobil ako učiteľ v Magyargencsi, Veľkých Bieliciach, Kochanovciach a Jasenovej. Viedol Gazdovsko-potravný a úverový spolok, Čitateľský spolok, po nedeliach viedol naukobehy pre pokročilých. Bol výborným znalcom Choča a jeho kveteny. Prispel k tvorbe slovenskej botanickej terminológie. Osobitne sa vynímajú jeho práce Etymologický slovník a Botanický slovník, ale písal i populárno-náučné články, v ktorých sa zaoberal včelárstvom, liečivými rastlinami, pedagogickými a cirkevnými otázkami. Napísal cennú štúdiu Z minulosti obce Jasenovej.

Viktor Bušša

odborný spisovateľ, regionálny historik, právnik

18.11.1919 Tvrdošín – 13.11.1986 Bratislava

100. výročie narodenia

Od r.1946 pracoval ako referent na Povereníctve sociálnej starostlivosti, r. 1955-1968 v Slov. plánovacej komisii, r. 1969-1979 na Ministerstve práce a sociálnych vecí v Bratislave. Odborník v oblasti pracovného práva, plánovania práce a miezd, autor odborných príručiek a príspevkov o mzdovej politike, o problematike

práce a miezd a i. Literárne činný, písal básne, venoval sa regionálnemu výskumu, autor monografie o Tvrdošíne (1967).

Mikuláš Zmeškal

hudobný skladateľ, úradník

20.11.1759 Leštiny – 23.6.1833 Viedeň

260. výročie narodenia

R. 1782 zložil advokátsku skúšku v Pešti. Hudobne vzdelaný, základy hry na klavíri a na violončele získal pravdepodobne v rodisku, potom študoval 6 rokov hru na violončele u A. Kraftha vo Viedni. Pôsobil ako úradník Hontianskej stolice, potom 3 roky advokátsky kandidát u advokáta Benického v kráľovskej tabuli v Pešti, r. 1784-1824 úradník, nakoniec jeden z riaditeľov a radca dvorskej kancelárie, na dôchodku žil vo Viedni. Vynikajúci violončelista, venoval sa aj skladbe komornej hudby. R. 1776-1792 zložil 16 sláčikových kvartet. Vo Viedni získal významné postavenie v hudobnom živote mesta, jeden z najbližších priateľov L. van Beethovena, ktorý mu venoval Quartetto serioso f moll, op. 95 (1810), J. Haydn mu venoval 6 zo svojich tzv. Slnečných kvartet, op. 20. Z jeho korešpondencie s Beethovenom sa zachovalo okolo 150 listov a odkazových lístkov.

V decembri si pripomíname...

Mikuláš Szontágh

lekár, botanik, organizátor turistiky, publicista

11.8.1843 Dolný Kubín – 2.12.1899 Nový

Smokovec

120. výročie úmrtia

R. 1869-1873 bol redaktorom časopisu Természet-tudományi Közlöny v Budapešti, r. 1872-1876 podnikol študijné cesty do európskych klimatoterapeutických centier v Nemecku, Švajčiarsku, Francúzsku, Taliansku a v Turecku. R. 1873-1876 viedol vodoliečebný ústav v Starom Smokovci, r. 1876 založil a viedol prvý liečebný klimatoterapeutický ústav tuberkulózy v Novom Smokovci. Venoval sa

balneológii, botanike, medicíne, klimatológii, meteorológii, výskumu a popularizácii Vysokých Tatier. Priekopník praktickej klimatoterapie vo Vysokých Tatrách, r. 1882 ako prvý v Uhorsku zaviedol zimnú liečbu. Zaslúžil sa o poznanie flóry Oravy, Podunajskej nížiny, Malých Karpát, Slov. rudohoria, Malej Fatry, Vysokých Tatier, Podtatranskej kotliny a i. Jeden z prvých lyžiarov a horolezcov v Uhorsku, organizátor turistiky, horskej vodcovskej a záchranej služby vo Vysokých Tatrách. Spoluzakladateľ meteorologickej stanice v Novom Smokovci, ktorú r. 1875-1891 viedol. Zakladateľ a redaktor prvého tatranského časopisu Tátra-Vidék. Autor prác o liečení pľúcnych chorôb a Basedowovej choroby vo Vysokých Tatrách, štúdií z oblasti botaniky, klimatológie, balneológie, meteorológie a medicíny, ako aj turistických sprievodcov po Vysokých Tatrách.

Ferko Urbánek

spisovateľ, dramatik, úradník

31.7.1858 Vsetín, Česko – 10.12.1934 Bratislava

85. výročie úmrtia

Po štúdiách pôsobil ako úradník, r. 1883-1886 v kancelárii advokáta I. Radlinského v Dolnom Kubíne, kde sa stýkal s P.O. Hviezdoslavom, M. Kukučinom, F. Bullom a i. Od r. 1904 bol tajomníkom Spolku sv. Vojtecha v Trnave, od r. 1923 pracovníkom Slov. ligy v Bratislave. Významný autor populárnych dramatických diel, napísal vyše 50 hier a tlačou vydal 35 hier, ktoré sa často hrávali na ochotníckych i profesionálnych scénach. Jeho rozsiahle dramatické dielo vyšlo v 43. zv. pod názvom Spisy Ferka Urbánka (1923-1943). Na Orave sa zúčastňoval na organizovaní kultúrneho života, nacvičoval a hrával divadlá.

Adolf Medzihradský

osvetový pracovník, pedagóg

2.4.1835 Leštiny – 13.12.1919 Medzihradné

100. výročie úmrtia

Pôsobil ako učiteľ v Leštinách a vo Vyšnom Kubíne, r. 1866-1900 v Dolnom Kubíne, od

r. 1900 žil na dôchodku v Medzihradnom. Popredný pedagóg, zostavovateľ rkp. učebníc zemepisu, dejepisu, prírodopisu a i. Ovplyvnil tvorbu Hviezdoslava, zaslúžil sa o jeho slov. národné prebudenie. Zakladajúci člen MS, spevokolu, vzájomnej pomocnice a organizátor ochotníctva v Dolnom Kubíne. Venoval sa maliarstvu, r. 1873 uňho tvoril Peter Bohúň. Študoval genealógiu oravských a liptovských zemianskych rodín.

Vypracovala : Ľubica Luptáková

Informačný zdroj:

MAŤOVČÍK, Augustín: Biografický slovník dejateľov Oravy. Martin-Námestovo, 2010. 300 s. ISBN 978-80-89070-45-9

